

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2010 – 2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Marie Doležalová

Cese pohledávky

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. PhDr. Elischer David, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR / COMBINED (PART TIME) STUDIES

2010 – 2013

BACHELOR THESIS

Marie Doležalová

Cession of debt

Prague 2013

The Bachelor Thesis Work Supervisor: JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 25.3.2013

Marie Doležalová

Poděkování

Tímto bych chtěla bych poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce JUDr. PhDr. Davidu Elischerovi, Ph.D. za cenné rady, ochotu a odborné vedení.

Anotace

Cese je občanskoprávní institut, při kterém dochází ke změně osoby na straně věřitele, přičemž nedochází k zániku závazku. Práce se zabývá problematikou postoupení pohledávky a vývojem této problematiky v legislativě. V práci je použita metoda analýzy, syntézy a komparace pramenů. Součástí práce je i historické srovnání vývoje legislativy včetně Římského práva, Všeobecného občanského zákoníku (ABGB) a Občanských zákoníků. Práce vysvětluje pojem pohledávka a její postoupení a definuje práva a povinnosti jednotlivých stran cese a porovnává výhody a nevýhody legislativních změn.

Klíčové pojmy

Dlužník, občanský zákoník, pohledávka, postoupení pohledávky, postupník, postupitel, věřitel, vznik pohledávky, zánik pohledávky.

Annotation

Cession is a civil institution in which there is a change in a person by the lender and at the same time there is no extinction of the obligation. The work is concerned to the issues of cese and the development of this item in the legislature. I used the method of analysis, synthesis and comparison of the source literature. The work also includes historical comparison of legislature including Roman law, General Civil code (ABGB) and Civil codes. The work explains the concept of cese and the claim and its assignment and it defines the rights and obligations of each party which is involved in the process. I tried to compare the advantages and disadvantages of the legislature changes and the future Civil code.

Key words

Assignee, assignement of the debt, assignor, the civil code, debtor, debt, creditor, expiration of the debt, origin of the debt.

ÚVOD	9
1. HISTORIE POSTOUPENÍ POHLEDÁVEK	11
1.1. Římské právo	11
1.2. Občanské zákoník na území ČR	122
1.2.1. Všeobecný občanský zákoník (ABGB).....	12
1.2.2. Občanský zákoník z roku 1950 (střední kodex).....	13
1.2.3. Občanský zákoník z roku 1964	15
2. POHLEDÁVKA	17
2.1. Pojem pohledávka	17
2.2. Vznik pohledávky	18
2.3. Zánik pohledávky	19
2.3.1. Splnění pohledávky	20
2.3.2. Dohoda	20
2.3.3. Nemožnost plnění.....	21
2.3.4. Smrt dlužníka nebo věřitele.....	22
2.3.5. Započtení	22
2.3.6. Výpověď.....	22
2.3.7. Neuplatnění práva	23
2.3.8. Splynutí	23
2.3.9. Narovnání	23
2.4. Změna pohledávky	23
2.5. Postoupení pohledávky	24
2.5.1. Definice cese	24
2.6. Druhy cesí.....	25
2.7. Postoupení pohledávky z pohledu občanského zákoníku	26
2.7.1. Definice cese	26
2.7.2. Předmět cese.....	26
2.7.3. Povinnosti a práva postupitele.....	29
2.7.4. Povinnosti a práva postupníka.....	31
2.7.5. Povinnosti a práva dlužníka	31
2.7.6. Postoupení pohledávky jako forma zajištění závazků.....	32
2.8. Postoupení pohledávky z pohledu Obchodního zákoníku.....	32

2.8.1. Některé příklady o cesi zakotvené v Obchodním zákoníku.....	33
2.9. Postoupení pohledávky z pohledu občanského práva procesního	34
2.9.1. Postoupení pohledávky v soudním řízení.....	35
2.9.2. Přikázání pohledávky	36
3. POSTOUPENÍ POHLEDÁVKY V NOVÉM OBČANSKÉM ZÁKONÍKU.....	41
ZÁVĚR.....	48
POUŽITÁ LITERATURA.....	50

ÚVOD

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou postoupení pohledávky. Cese je občanskoprávní institut, při kterém dochází ke změně osoby na straně věřitele, přičemž nedochází k zániku závazku.

Cílem předložené bakalářské práce je podat přehled o legislativní úpravě této problematiky z hlediska občanského zákoníku, obchodního zákoníku a občanského soudního řádu.

Práce se zabývá teoretickými poznatky a mezi metody, které budu využívat, bude patřit analýza, syntéza a komparace.

Nejprve se bude práce zabývat historickým vývojem institutu postoupení pohledávky. Tento tradiční občanskoprávní institut je doložen již v Římském právu. Bude podán i přehled vývoje této problematiky na území České republiky. Porovnáím různé občanské zákoníky, od Všeobecného občanského zákoníku (ABGB), středního kodexu a pokusím se poukázat na změny, které nastaly ve vztahu až k dnešnímu platnému občanskému zákoníku.

Následně se pokusím vysvětlit pojem pohledávka. Zřejmé je, že postoupení pohledávky týká závazkových vztahů. Postupně budu analyzovat možnosti, jakými může pohledávka vzniknout, její průběh a možnosti jejího zániku a poukázáno bude i na možnosti její změny.

Z největší části bude tato bakalářská práce zaměřena na samotný institut postoupení pohledávky. Nejprve bude vysvětlen tento pojem, jeho vznik, průběh a zánik. Poté budou vysvětleny jednotlivé druhy cesí. Bude zde uveden také pohled na tuto problematiku z hlediska občanského zákoníku, který upravuje především cesi dobrovolnou.

Dále se soustředím na zdroj obchodního zákoníku, který však cesi komplexně neupravuje, avšak budou vybrány některé prameny, které se přímo postoupení týkají, a následně bude udán přehled toho, jak na tuto problematiku postoupení nahlíží občanský soudní řád, který upravuje především cesi nucenou.

Obsahem bakalářské práce bude detailní srovnání problematiky postoupení pohledávky s úhlem pohledu nového občanského zákoníku, který začne platit dne

1. 1. 2014. Porovnáám následně nový občanský zákoník a upozorním na veškeré změny, které nastaly proti současně platnému občanskému zákoníku.

1. HISTORIE POSTOUPENÍ POHLEDÁVEK

1.1. Římské právo

Závazkové (obligační) právo má své kořeny v Římském právu. Podle tohoto práva je obligace *právní vztah, ve kterém může jedna strana na základě deliktu nebo smlouvy žádat na straně druhé určité chování, ať pozitivní (jednání) nebo negativní (opomenutí, nekonání), strana druhá je pak povinna tímto způsobem se chovat, ručíc svým majetkem pro případ, že by svou povinnost nesplnila.*¹

Samotná obligace rovněž musela projít dlouhým vývojem. Historikové tvrdí, že nejstarší formou obligace byly obligace z deliktu, tedy závazky, které vznikaly porušením cizí zájmové, nejčastěji majetkové sféry. Až poté se objevily obligace ze smluv, jejichž nejstarší formy se nazývaly tzv. nexum. Nexum se původně používalo v situacích, kdy došlo k protiprávnímu poškození zájmů osoby. Poškozený se za toto porušení mohl pomstít. V dobách rodové společnosti se nemstil sám a ani na straně pachatele tomu nebylo jinak.

Docházelo tím ke krveprolití. Postupně se od krevní msty ustupovalo. Bylo to zapříčiněno především rozpadem rodové společnosti. Poškozený se mohl mstít až po souhlasu veřejného orgánu a po prokázání oprávnění k odvetě podle Zákona 12 desek. Ale od krevní msty nebylo ustoupeno úplně, mohla se provádět v noci. Ve stejné fázi vývoje se objevily ještě zásada odvety a zásada výkupného. Odvetou byla moc poškozeného nad pachatelem omezena v zájmu úměrnosti mezi deliktem a újmou, za kterou měl být pachatel postižen. Pachatel neručil svým životem, ručení bylo omezeno do objektu zrcadlovým způsobem. Výkupným se snažili příbuzní pachatele přimět poškozeného, aby jej netrestal, ale aby byl uspokojen z finančního obnosu, který se mu nabízel.²Problematika těchto faktů tkví v tom, že osoba dlužníka a ručitele jsou odděleny. Aby byla obligace obligací, musí být osoba dlužníka i ručitele jedna a tatáž osoba.³

Zároveň bych těmito fakty chtěla upozornit na prvotní znaky zajišťovacích institutů, zejména ručení. Změnil se jen zaručovaný objekt. V dávných dobách

¹ KINCL J., URFUS V., SKŘEJPEK M. Římské právo (s.211)

² KINCL J., URFUS V., SKŘEJPEK M. Římské právo (s.212)

³ KINCL J., URFUS V., SKŘEJPEK M. Římské právo (s.212-213)

převládalo ručení osobní, mělo tedy povahu rukojemství. V dnešní době se ručí především majetkem.

Problematika převoditelnosti obligace byla z pohledu Římského práva docela složitá. Nejprve byla obligace převáděna pomocí tzv. novace. Obsah původní obligace byl převeden do obligace nové a byla také vyměněna některá z osob zúčastněná na původní obligaci. Její realizace byla uskutečněna pomocí přísně formálního verbálního kontraktu. Přes příliš radikální a nevýhodné důsledky kontraktu pro obě strany se od novace upustilo.⁴

Dalším způsobem převoditelnosti obligace bylo procesní zastoupení prováděné prostřednictvím tzv. praetorské formule se záměnou subjektů. Dalším způsobem převoditelnosti obligace bylo procesní zastoupení prováděné prostřednictvím tzv. praetorské formule se záměnou subjektů. Intence znamená tvrzení žalobce, jehož pravdivost je jednou z podmínek vedoucí k odsouzení obžalovaného. Intence obsahovala nárok původního věřitele, kondemnace obsahovala jméno procesního zástupce. Dlužník byl tak odsuzován ve prospěch nového věřitele. Ale ani tento způsob se neosvědčil.⁵

V české právní úpravě může být pohledávka převedena jak bezúplatně, tak i za úplatu. Úplatně se pohledávka převádí v závislosti na výši její jmenovité hodnoty, i když ve většině případů není za převod zaplacená plná výše pohledávky. To závisí na mnoha faktorech, především na vůli nového věřitele za pohledávku zaplatit.

1.2. Občanské zákoníky na území ČR

1.2.1. Všeobecný občanský zákoník (ABGB)

Pro území České Republiky měl velký význam Všeobecný občanský zákoník (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch) dále ABGB, který byl přijat v roce 1811 a na území Rakouska je platný dodnes. Na našem území byl platný do roku 1950.⁶

⁴KINCL J., URFUS V., SKŘEJPEK M. *Římské právo*, s. 234

⁵KINCL J., URFUS V., SKŘEJPEK M. *Římské právo*, s.234

⁶Občanský zákoník. In: *Iuridictum: Encyklopedie o právu* [online]. 2013 [cit. 2013-02-14]. Dostupné z: http://iuridictum.pecina.cz/w/Ob%C4%8Dansk%C3%BD_z%C3%A1kon%C3%ADk

Cesi pohledávek upravuje tento zákon v § 1392-1399. § 1392 tohoto zákona říká, že *„je-li pohledávka jednou osobou převedena na druhou a touto přijata; vzniká změna práva přistoupením nového věřitele.“*

Připouští také, že může být pohledávka převedena jak bezplatně, tak za úplatu, jak je tomu dnes. Předmětem cese mohla být všechna zcizitelná (převoditelná) práva. Postoupena nemohla být dle § 1393 práva, která byla vázána na osobu.

Tento zákon v § 1394 dával do rovnováhy jak práva přejímatelova, tak i převodcova. Podle § 1395 vzniká smlouvou o postup nový závazek mezi cedentem a cesionářem, nikoliv mezi posléze řečeným a převzatým dlužníkem. Změna oproti dnešnímu občanskému zákoníku je v další větě tohoto ustanovení. Je v ní uvedeno právo dlužníka zaplatit původnímu věřiteli, pokud mu příjemce není znám. Pokud byl dlužníkovi příjemce oznámen, musí plnit jemu, ale zůstává mu právo uplatnit své námitky proti pohledávce.⁷ Pokud uzná pohledávku za pravou, musí příjemce uspokojit jako svého věřitele.

Oblast cedentova ručení upravuje § 1397. Za pohledávku cedent neručí, pokud ji postoupil bezplatně. Pokud byla postoupena za úplatu, ručí cedent cesionáři jak za pravost tak i dobytost pohledávky avšak pouze do výše úplaty, kterou obdržel od cesionáře. Cesionáři nenáleží odškodnění, pokud se mohl poučit z veřejných zástavních knih o dobytosti pohledávky.⁸ Cedent neručí také za pohledávku, která byla v době postupu dobytou a nedobytnou se stala náhodou nebo nedopatřením.

Tohoto nedopatření se dopouští příjemce v případě, že nevypoví pohledávku v době, kdy může být vypovězena nebo ji nevymáhá po projití platební lhůty, shovívá dlužníkovi, neopatří ji zajištěním nebo nenaléhá na soudní exekuci.⁹

1.2.2. Občanský zákoník z roku 1950 (střední kodex)

Všeobecný občanský zákoník byl na území České republiky nahrazen v roce 1950 zákonem č. 141/1950 Sb. Byl platný až do roku 1964, kdy jej nahradil občanský zákoník v dnešní době platný v České republice. Tento zákoník byl kritizován pro zjednodušení právní úpravy, z čehož vyplývalo nejasné postavení právních vztahů.¹⁰

⁷ § 1396 zákona č. 946/1811 Sb., všeobecný občanský zákoník

⁸ § 1398 zákona č. 946/1811 Sb., všeobecný občanský zákoník

⁹ § 1398 zákona č. 946/1811 Sb., všeobecný občanský zákoník

¹⁰ Občanský zákoník. In: *Cevro: Čtrnáctideník* [online]. 2008 [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: <http://www.cevro.cz/cs/publikace-cevro/ctrnactidenik/>

Na tomto právním řádu se důsledně projevovala sovětizace. Respektoval v rozsáhlé míře soukromé vlastnictví, upravoval některé smluvní typy, avšak neodlišoval regulaci mezi občany a organizacemi atd.¹¹ Koncepce občanského práva byla velmi zúžena, protože zákoník upravoval jen majetkové právo. Chyběla zde ustanovení, která se týkala rodinného, družstevního a pracovního práva. Naopak jeho součástí byla ustanovení týkající se obchodního práva (např. o nekalé soutěži, prokuratuře, atd).¹²

Postup pohledávek upravoval tento zákon ustanoveními v § 262 až 267.¹³ Postoupit pohledávku mohl věřitel na základě smlouvy, přičemž musel existovat právní důvod k platnosti postupu. Pokud byla postupníkem nebo postupitelem socialistická právnická osoba, bylo to dostatečným právním důvodem k postoupení.¹⁴ Dle dnešního občanského zákoníku není požadován právní důvod k tomu, aby mohla být pohledávka postoupena.

Postoupeny nemohly být pohledávky, jejichž obsah by se změnil se změnou věřitele nebo které zanikaly nejpozději smrtí věřitele. Postupovány nemohly být také pohledávky, které nemohly být zabaveny ani ty, jejichž postup odporoval dohodě s dlužníkem.¹⁵ Toto ustanovení je v souladu s ustanovením § 525 dnešního občanského zákoníku. S postoupenou pohledávkou přecházely i veškerá její příslušenství a všechna práva s ní spojená. Postupitel byl povinen vydat postupníku a na něj převést všechny právní pomůcky a zajišťovací prostředky, které měl.¹⁶ Ani toto ustanovení není v rozporu s platným občanským zákoníkem ČR. Podle dnešní legislativy musí postupitel vyzkoušet o postupu osobu, která zajištění poskytla, což vyplývá z § 528 odst. 1.

Pokud dlužník nevěděl o postupu pohledávky, mohl ji vyrovnat s původním věřitelem.

Dlužník může i dle dnešní právní úpravy vyrovnat pohledávku s původním věřitelem. Rozdíl oproti občanskému zákoníku z roku 1950 je v tom, že dnes musí

¹¹ KADLECOVÁ, M., SCHELLE, K., VESELÁ, R., VLČEK E. *Dějiny českého soukromého práva*, s. 110

¹² FIALA, J. a kol. *Občanské právo I*, s. 21-22

¹³ Zákon č. 141/1950 Sb., dostupný z <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=141&r=1950>

¹⁴ § 262 zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

¹⁵ § 263 zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

¹⁶ §264 zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

postupitel vyrozumět dlužníka o postupu pohledávky. Vyplývá to z § 526 platného občanského zákoníku.¹⁷

Postupitel mohl pohledávku vymáhat ve prospěch postupníka, pokud mu k tomu dal souhlas a sám ji nevymáhal.¹⁸ Toto se nachází i v dnešním občanském zákoníku v § 530 odst. 1. Navíc uvádí, že *„pokud bylo postoupení pohledávky oznámeno nebo prokázáno dlužníkovi, postupitel může vymáhat pohledávku pouze v případě, že ji nevymáhá postupník a postupitel prokáže dlužníkovi souhlas postupníka s tímto vymáháním.“*

Jestliže měl dlužník námitky proti pohledávce v době postupu, zachovávaly se mu i po postupu. Své vzájemné pohledávky mohl namítat, i když v době postupu ještě nebyly splatné.¹⁹ Platný občanský zákoník upravuje toto ustanovení v § 529. V odstavci 2. tohoto ustanovení je ještě navíc uvedeno, že *„dlužník může použít k započtení vůči postupníkovi i své způsobilé pohledávky, které měl vůči postupiteli v době, kdy mu bylo oznámeno nebo prokázáno postoupení pohledávky, jestliže je oznámil bez zbytečného odkladu postupníkovi.“*

Pokud byla pohledávka postoupena za úplatu, odpovídal postupitel postupníkovi za její trvání a dobytost v době postupu jen do výše přijaté úplaty s úroky a náklady spojenými s bezvýsledným vymáháním.²⁰ Občanský zákoník obsahuje toto ustanovení v § 527 odst. 2.

1.2.3. Občanský zákoník z roku 1964

K vydání tohoto právního kodexu vedlo to, že občanský zákoník z roku 1950 plně neodrážel poměry a vztahy, které se ve společnosti vytvořily. Tento zákon měl omezit majetkoprávní vztahy mezi občany, resp. mezi občany a organizacemi. Došlo k zúžení občanského práva a vydělení těch vztahů, které byly dříve upravovány obchodním zákoníkem.²¹

Tento občanský zákoník se zaměřil pouze na společenské majetkové a osobní vztahy, které vznikaly v oblasti uspokojování potřeb a jejichž subjekty byly tehdejší

¹⁷ § 526 zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

¹⁸ §265 zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

¹⁹ §266 zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

²⁰ § 267 zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

²¹ KADLECOVÁ, M., SCHELLE, K., VESELÁ, R., VLČEK E. *Dějiny českého soukromého práva*, s. 114

organizace a občané nebo občané navzájem mezi sebou. Jelikož bylo toto právo zaměřeno na společenskou oblast uspokojování potřeb, bylo chápáno jako právo spotřebitelské.²²

I toto právo se postupně vyvíjelo a muselo být novelizováno. Obzvláště po roce 1989, kdy došlo k pádu komunismu, musel občanský zákoník projít novelizací. Největší novelou prošel zákoník v roce 1991. I tento zatím platný občanský zákoník pozbude platnosti posledním dnem tohoto roku, protože jej od roku 2014 nahradí nový občanský zákoník, zákon č. 89/2012 Sb.

Problematice postoupení pohledávek se dle tohoto zákona budou zabývat další kapitoly, proto tato problematiku nebude v kapitole o historii dále rozváděna.

²² FIALA, J. a kol. *Občanské právo I*, s. 22

2. POHLEDÁVKA

Tato kapitola bude především zaměřena na samotný pojem pohledávka, na její definici. Bude pojednávat také o tom, jakými způsoby může pohledávka vzniknout. Poukáže na nejdůležitější možnosti zániku pohledávky. Popíše druhy pohledávky a jejich rozdělení.

2.1. Pojem pohledávka

Pojem pohledávka vyplývá z § 488 občanského zákoníku, který definuje závazkový právní vztah. Dle tohoto ustanovení je „závazkovým vztahem právní vztah, ze kterého věřiteli vzniká právo na plnění (pohledávka) od dlužníka a dlužníkovi vzniká povinnost splnit závazek.“ Lze tedy říci, že pohledávka je právo věřitele na plnění od dlužníka, přičemž je povinností dlužníka splnit závazek. Věřitel má právo, aby dlužník něco dal, konal, trpěl nebo něčeho se zdržel.²³

Na druhé straně má dlužník právo požadovat od věřitele, aby jeho včas nabídnuté plnění přijal, a naopak věřitel má povinnost toto plnění přijmout. V případě, že tyto povinnosti nebudou splněny, se obsah závazků změní.²⁴

Plnění pohledávky nastává v okamžiku její splatnosti. Pohledávka může být splněna jak ve formě peněžní, tak i nepeněžní. Záleží to na dohodě obou stran. Pokud je dlužník v prodlení, nastává takzvaná promlčecí doba, kdy může věřitel využít státního donucení, aby dlužník svůj závazek splnil. Doleček uvádí, že promlčecí doba je u občanskoprávních vztahů zpravidla tříletá a u obchodněprávních vztahů čtyřletá.²⁵ V prodlení se může ocitnout i věřitel v případě, že včas nepřijme plnění od dlužníka. To se může projevit zejména v tom, že bude muset nahradit náklady dlužníka, které vznikly v důsledku jeho prodlení.²⁶

²³ § 494 občanský zákoník

²⁴ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*, s. 446

²⁵ DOLEČEK, DOLEČEK, M. Pohledávky: zánik a postup při vymáhání pohledávek. In: *BusinessInfo.cz* [online]. 2009 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/pohledavky-zanik-postup-opu-4602.html>

²⁶ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*, s. 450-451

2.2. Vznik pohledávky

Dle § 489 občanského zákoníku vznikají závazky „z právních úkonů, zejména ze smluv, jakož i ze způsobené škody, z bezdůvodného obohacení nebo z jiných skutečností uvedených v zákoně.“ Jelikož na jedné straně vzniká závazek a na druhé straně pohledávka, řekla bych, že stejnými způsoby jako vznikají závazky, vznikají i pohledávky.

K. Eliáš uvádí, že pohledávky ze smluv vznikají nejčastěji na základě dvoustranných právních úkonů.²⁷ Tento výrok je doplněn na webu Sagit²⁸, který uvádí, že dvoustranný právní úkon je sestaven z jednostranných právních úkonů dvou stran a k tomu, aby mohl dvoustranný úkon vzniknout, musí být vzájemná adresovanost jednotlivých stran. Na základě praxe si troufnu říci, že takovým způsobem vznikají nejčastěji pohledávky v obchodněprávním vztahu.

Pohledávky, které vznikly ze způsobené škody označuje K. Eliáš jako deliktní způsoby vzniku pohledávek. Občanský zákoník v § 415 stanovuje, že každý je povinen jednat takovým způsobem, aby nedocházelo ke vzniku škody, jak na zdraví, na majetku i životním prostředí. Pokud je toto ustanovení porušeno, vznikají osobě, která zavinila jiné osobě (poškozenému) majetkovou újmu, dodatečné právní povinnosti pro poškozeného, což potvrzuje K. Eliáš.²⁹ Ne vždy je taková škoda zaviněna přímo člověkem. Příkladem mohou být živelné katastrofy, jakými mohou být např. povodně nebo požár. Pokud by k podobné škodě došlo, může se odpovědnosti za takovou škodu člověk zprostit prokázáním, že škoda byla způsobena neodvratitelnou událostí³⁰.

Bez důvodné obohacení definuje § 451, odst. 2 jako „majetkový prospěch, získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.“ Plnění bez právního důvodu nastává nejčastěji v případech, kdy je určitá peněžní částka omylem poslána na jiný účet nebo na tento účet byla poukázána

²⁷ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*. 2. svazek, s. 1410

²⁸ Vznik právního úkonu. In: *Sagit: nakladatelství ekonomické a právní literatury Ostrava* [online]. 2004 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z:

http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=151&typ=r&levelid=OC_535.HTM

²⁹ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*. 2. svazek, s. 1410

³⁰ § 420a, odst. 3 občanského zákoníku

vyšší než sjednaná částka³¹. Dalším příkladem může být omyl při zadávání telefonního čísla při dobýjení kreditu. V obou uvedených případech by se měly takto nabyté peníze vrátit tomu, komu patří, což potvrzuje L. Hrabovský³² a ostatně to vyplývá i z § 451, odst. 1.

Plnění z neplatného právního úkonu nastává tehdy, kdy právní důvod plnění sice vznikl, ale není platný³³. Neplatnost může být absolutní nebo relativní. Absolutní neplatnost nastává hned od počátku právního úkonu, relativní neplatnost nastává až v tom případě, když se jí dovolá ten, kdo je jí dotčen. Pokud nedojde k dovolání, právní úkon zůstává v platnosti³⁴.

Plnění z právního důvodu, který odpadl, spočívá v plnění, kdy osoba, které byla po určitou dobu oprávněna k převzetí, toto oprávnění ztrácí v době, kdy má k plnění dojít. Většinou dochází ke změně právního stavu věci a tato osoba k této věci nemá buď žádný vztah, nebo ho má pozměněn.³⁵

Mezi jiné skutečnosti vzniku pohledávek mohou být například vady z plnění a prodlení ze strany dlužníka. Dále zde může patřit rozhodnutí státního orgánu, kterým se zakládá závazkový vztah nebo ze vztahu dědění.³⁶

2.3. Zánik pohledávky

Pohledávka může zaniknout hned několika způsoby. Mezi tyto způsoby zejména patří: splnění dluhu § 559-569, dohoda stran § 570 – 574, nemožnost plnění § 575 – 577, uplynutí doby § 578, smrt dlužníka nebo věřitele § 559, započtení § 580 – 581, výpověď § 582, neuplatnění práva § 583, splynutí § 584, narovnání § 585-587.

Níže budou uvedeny nejčastější možné způsoby, které mohou vést k zániku pohledávky.

³¹ BOUDA, Z. Bezdůvodné obohacení. In: *Právník.cz* [online]. 2008 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.pravnik.cz/a/236/bezduvodne-obohaceni.html>

³² HRABOVSKÝ, L. Bezdůvodné obohacení. In: *Můj právník: průvodce labyrintem paragrafů* [online]. (c)2013 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://muj-pravnik.cz/bezduvodne-obohaceni/>

³³ BOUDA, Z. Bezdůvodné obohacení. In: *Právník.cz* [online]. 2008 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.pravnik.cz/a/236/bezduvodne-obohaceni.html>

³⁴ Neplatnost právních úkonů. In: *Právní linka* [online]. (c) 2009-2012 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.pravnilinka.cz/bezplatna-pravni-poradna-zdarma/neplatnost-pravnich-ukonu.html>

³⁵ BOUDA, Z. Bezdůvodné obohacení. In: *Právník.cz* [online]. 2008 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.pravnik.cz/a/236/bezduvodne-obohaceni.html>

³⁶ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář. 2. svazek*, s.1411

2.3.1. Splnění pohledávky

Pohledávka může zaniknout splněním, pokud je splněna řádně a včas. Z. Bouda³⁷ upozorňuje zejména na to, že pokud by nebylo plněno řádně a včas, mohlo by docházet k sankcím. Pokud je možnost, že lze pohledávku splnit hned několika způsoby, dlužník si vybere, který způsob plnění zvolí, ten však již nelze změnit. Dlužník plní i tomu, kdo předloží potvrzení od věřitele, že mu má splnit. Toto však dlužník splnit nemusí, pokud ví, že tato osoba není oprávněna přijmout plnění.³⁸ Vzhledem k tomu, že se jedná o jednostranný právní úkon, bere se pohledávka za splněnou i v tom případě, že věřitel neposkytne dlužníkovi součinnost³⁹.

Lhůta pro splnění pohledávky je většinou sjednána ve smlouvě, pokud tomu tak není, dlužník plní po prvním dnu od výzvy věřitele. Dobu plnění může určit i soud, pokud k tomu dal věřitel návrh.⁴⁰ Způsob úhrady pohledávky by měl být vymezen. Pokud jde však o plnění ve formě splátkového kalendáře a dlužník některou ze splátek nezaplatí, může věřitel požadovat splnění celé pohledávky najednou.

Věřitel má povinnost přijmout i částečné plnění, pokud to neodporuje dohodě nebo povaze pohledávky.⁴¹ Místo plnění pohledávky by mělo být určeno v dohodě mezi věřitelem a dlužníkem. Pokud tomu tak není, je jím bydliště nebo sídlo věřitele. Pokud je věřitel nepřítomen nebo je v prodlení a dlužník tak nemůže dluh splnit, může jej splnit tím způsobem, že předmět závazku uloží do úřední úschovy.⁴² O tom, že byla pohledávka splněna, vydá věřitel dlužníkovi písemné potvrzení o splnění dluhu ať celého nebo jeho části.⁴³

2.3.2. Dohoda

Zánik pohledávky dohodou upravuje občanský zákoník v ustanovení § 570-574. Dohoda je dvoustranný úkon zániku pohledávky, kdy se obě strany dohodnou, že dosavadní pohledávku nahrazuje pohledávka nová.⁴⁴ Jde tedy o novaci privativní

³⁷ BOUDA, Z. Splnění dluhu. In: *Právník.cz* [online]. 2008 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.pravnik.cz/a/247/splneni-dluhu.html>

³⁸ § 559-561 občanského zákoníku

³⁹ Zánik závazků dle občanského zákoníku. In: *Epravo.cz* [online]. 2001 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zanik-zavazku-dle-obcanskeho-zakoniku-3903.html>

⁴⁰ § 563-564 občanského zákoníku

⁴¹ § 565-566 občanského zákoníku

⁴² § 567-568 občanského zákoníku

⁴³ § 569 občanského zákoníku

⁴⁴ § 570 občanského zákoníku

(zrušení původního závazku a jeho nahrazení závazkem novým)⁴⁵, tento fakt potvrzuje i autor článku Zánik závazků dle občanského zákoníku⁴⁶.

Jestliže se pohledávka nahrazuje písemnou formou, potom i dohoda o zřízení nové pohledávky musí mít písemnou formu. To platí i v případě, že je nahrazena promlčená pohledávka.⁴⁷ Původní pohledávka zaniká ve sjednaném rozsahu, který vyplývá z dohody o nové pohledávce.⁴⁸ Pokud byl závazek mezi dlužníkem a věřitelem zajištěn zástavním právem nebo ručením, je takto zajištěn i nově vzniklý závazek. Ale toto zajištění trvá jen v rozsahu původního závazku. To z toho důvodu, že obsah nově vzniklého závazku může být značně odlišný od původního.⁴⁹

Není nutné, aby se strany vždy dohodly na novém závazku. Může dojít k situaci, že původní závazek bude zrušen, ale nenahradí se novým. K tomu, aby mohl závazek zaniknout, je potřeba akceptace druhé strany. Nestačí tedy jen pouhé oznámení. V tomto případě věřitel promíjí dluh dlužníka nebo se vzdává svého práva na plnění od dlužníka.⁵⁰

2.3.3. Nemožnost plnění

Jestliže se stane plnění nemožným, zaniká povinnost dlužníka plnit a zároveň tak zaniká právo věřitele na plnění pohledávky. Nemožnost plnění je posuzováno objektivně, znamená to tedy, že plnění musí být nemožné pro každého dlužníka. Subjektivní nemožnost plnění nastává pouze tehdy, jestliže povinnost, která je obsahem plnění, může provést pouze dlužník osobně (např. malíř, který oslepne). Plnění není nemožné, pokud je uskutečnitelné za ztížených podmínek.⁵¹

Občanské právo rozlišuje nemožnost plnění počáteční a následnou⁵², přičemž pouze následná nemožnost plnění může být způsobem ukončení závazku. V případě,

⁴⁵ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*, s. 478

⁴⁶ Zánik závazků dle občanského zákoníku. In: *Epravo.cz* [online]. 2001 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zanik-zavazku-dle-obcanskeho-zakoniku-3903.html>

⁴⁷ § 570-571 občanského zákoníku

⁴⁸ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*, s. 478

⁴⁹ § 572 občanského zákoníku

⁵⁰ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*, s. 478

⁵¹ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*, s. 484-485

⁵² Nemožnost plnění. In: *Sagit: nakladatelsví ekonomické a právní literatury Ostrava* [online]. 2004 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z:

http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=151&typ=r&levelid=oc_189.htm

že nastane nemožnost plnění ze strany dlužníka, musí bezodkladně vyrozumět věřitele o tomto skutku, jinak je odpovědný za škodu, kterou by mu nevyrozuměním způsobil.⁵³

2.3.4. Smrt dlužníka nebo věřitele

Povinnost plnění smrtí dlužníka nezanikne. Zaniká pouze v případě, že by obsahem bylo plnění, které může provést pouze dlužník. Smrtí věřitele zanikne právo, pokud bylo plnění omezeno jen na jeho osobu.⁵⁴

2.3.5. Započtení

Pokud mají dlužník s věřitelem vůči sobě navzájem pohledávky, jejichž plnění je stejného druhu, mohou tyto závazky zaniknout započtením.⁵⁵ Započtení může být uskutečněno jak jednostranným úkonem, tak dohodou.⁵⁶ Jednostranné započtení spočívá v tom, že jeden ze subjektů závazku započte svou vzájemnou pohledávku vůči druhému subjektu k úhradě svého dluhu u věřitele. Kdežto dvoustranné započtení (započtení dohodou) předpokládá vzájemný konsensus⁵⁷.

Započteny nemohou být pohledávky na náhradu škody způsobené na zdraví, pohledávky, které nemohou být postiženy výkonem rozhodnutí, promlčené pohledávky a pohledávky z vkladů. Také nejde proti splatné pohledávce započíst tu pohledávku, která ještě nenabyla splatnosti.⁵⁸

2.3.6. Výpověď

Výpovědi mohou skončit pouze ty závazky, které nejsou časově omezeny, jsou tedy sjednány na dobu neurčitou.⁵⁹ Výpověď je jednostranným způsobem ukončení závazku⁶⁰.

⁵³ § 577 občanského zákoníku

⁵⁴ § 579 občanského zákoníku

⁵⁵ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*, s. 479-480

⁵⁶ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*, s. 1693

⁵⁷ Zánik závazků dle občanského zákoníku. In: *Epravo.cz* [online]. 2001 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zanik-zavazku-dle-obcanskeho-zakoniku-3903.html>

⁵⁸ § 581 občanského zákoníku

⁵⁹ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*, s. 1700

⁶⁰ Zánik závazků dle občanského zákoníku. In: *Epravo.cz* [online]. 2001 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zanik-zavazku-dle-obcanskeho-zakoniku-3903.html>

2.3.7. Neuplatnění práva

Právo zaniká v případě, že nebylo uplatněno. Uplynula doba, kdy mohlo být uplatněno, a věřitel byl v této době nečinný.⁶¹ Může se například jednat o promlčení pohledávky, kdy věřitel nic nekonal a již pohledávku nemůže uplatnit u soudu.

2.3.8. Splynutí

Splynutí je zvláštní případ zániku pohledávky. Tímto způsobem může zaniknout pohledávka v případě, že by došlo ke spojení osoby dlužníka a věřitele⁶². Tím, že dojde k splynutí v osobě věřitele i dlužníka, ztrácí právní vztah důvod, proč by měl nadále existovat⁶³. Příkladem může být například koupě domu, ve kterém byl člověk v nájmu. Tímto nájmní smlouva zaniká, jelikož je nesmysl, aby platil sám sobě.

2.3.9. Narovnání

Narovnání představuje dohodu mezi věřitelem a dlužníkem, při které pohledávka zaniká. Touto dohodou si strany upraví vzájemné práva a povinnosti, které byly sporné.⁶⁴ Dochází tedy ke zrušení původního závazku nebo jeho části a k nahrazení závazkem novým (novaci).⁶⁵

2.4. Změna pohledávky

Chtěla bych upozornit na skutečnost, že závazky (pohledávky) se mohou během své existence měnit, protože mohou dodatečně nastat nové skutečnosti, které nebyly při vzniku zřejmé.⁶⁶ Pohledávky se mohou měnit buď v jejich obsahu a předmětu nebo v jejich subjektech. Pohledávka se může změnit v jejím obsahu a předmětu na základě dohody, prodlení dlužníka nebo prodlení věřitele. Subjekty pohledávky se mění

⁶¹ FIALA, J. a kol. *Občanské právo I*, s. 183

⁶² FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*, s. 487

⁶³ Zánik závazků dle občanského zákoníku. In: *Epravo.cz* [online]. 2001 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zanik-zavazku-dle-obcanskeho-zakoniku-3903.html>

⁶⁴ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*, s. 479

⁶⁵ FIALA, J. a kol. *Občanské právo I*, s. 181

⁶⁶ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*, s. 446-447

v případě převzetí dluhu, přistoupení dluhu, poukázkou, poukázkou na cenné papíry a postoupením.⁶⁷

Postoupením pohledávky bych se chtěla v rámci této práce dále zabývat a bude podrobněji rozebrána v další kapitole.

2.5. Postoupení pohledávky

Tato kapitola se bude věnovat blíže problematice samotného postoupení pohledávky. Zabývat se bude rozbořem nejen z pohledu občanského zákoníku, ale také ze strany obchodního zákoníku a rovněž i občanského soudního řádu.

2.5.1. Definice cese

Podstata postoupení pohledávky vyplývá z § 524 ObčZ, kdy jde o písemné převedení pohledávky postupitele na postupníka, přičemž není zapotřebí souhlasu dlužníka.

Pokud jde o dobrovolné převedení pohledávky, musí se tak stát na základě smlouvy. G. Kráčalíková ve své publikaci uvádí, jak by měla taková smlouva vypadat. Dle této smlouvy by mělo být nejprve vymezeno, kdo je postupitel a kdo postupník a informace o nich, jako je název firmy, IČO, sídlo a zastoupená osoba, pokud se jedná o právnickou osobu. V případě, že by se jednalo o fyzickou osobu, bylo by zde nejspíše uvedeno jméno, rodné číslo, adresa trvalého bydliště a podpis.

G. Kráčalíková dále tuto smlouvu rozděluje do čtyř článků, zpravidla však záleží na obou zúčastněných stranách, do kolika článků bude smlouva rozdělena a jaké podmínky v ní budou vymezeny. Musí však být v souladu se zákonem. Obecně by v této smlouvě mělo být vymezeno, kdo je věřitelem pohledávky, jaká je její výše, kdo je dlužník této pohledávky a jak tato pohledávka vznikla. Může být uveden i výčet faktur a výše, na kterou znějí, a jejich sumární hodnota, která uvádí výši pohledávky. Smlouva by měla dále obsahovat prohlášení postupitele, že s pohledávkou postupuje všechna práva s ní spojená, veškerá dokumentace byla předána postupníkovi a trvání, dobytost a vymahatelnost pohledávky v den podpisu smlouvy. Měla by zde být

⁶⁷ § 516-540 občanského zákoníku

uvedena i lhůta, po kterou může postupník vrátit postupiteli pohledávky, pokud by neodpovídaly popsaným vlastnostem.

Pokud by byla pohledávka postoupena za úplatu, tak by zde měla být uvedena i výše úplaty a lhůta, do které by měl postupník za pohledávku zaplatit. S úhradou souvisí práva, která se na postupníka převádí dnem, kdy zaplatil za pohledávku postupiteli. Sjednána by měla být také lhůta, ve které předá postupitel dokumenty související s postupovanou pohledávkou, které jsou potřebné pro její další vymáhání. Postupitel se také touto smlouvou zavazuje, že nebude pohledávku postupovat během sjednané doby dalším osobám a případný výtěžek této pohledávky po dni podpisu smlouvy o postoupení pohledávky vydá postupníkovi.

V posledním článku této smlouvy by mělo být uvedeno, kdy nabývá smlouva účinnost. Zpravidla to bývá dnem podpisu smlouvy. V případě, že by byla postupována pohledávka, která má teprve vzniknout v budoucnu by účinnost nastala dnem, kdy by vznikla pohledávka.

Dalším obsahem této části smlouvy by mělo být oznámení o lhůtě pro zaplacení úplaty za pohledávku postupníkem a také podmínky, které by nastaly, kdyby k úplatě nedošlo (ukončena platnost smlouvy) nebo by k ní došlo částečně nebo se zpožděním.

Posledními podstatnými náležitostmi, které by měla smlouva o postoupení pohledávky obsahovat je počet vypracovaných vyhotovení, jakou mají platnost a jakým způsobem je možné ji měnit a datum vzniku, místo vzniku a podpisy zúčastněných stran. Takto popsanou smlouvu příkládám jako přílohu č. 1.⁶⁸

2.6. Druhy cesí

Fiala uvádí, že cese lze rozdělit na dobrovolné (*cessio voluntaria*) a cese nucené (*cessio necessaria*). V rámci nucené cese lze dále rozlišit zákonnou cesi (*cese ex lege*) a cesi vznikající na základě soudního rozhodnutí (*cese judiciaria*). Zatímco dobrovolné cese jsou založeny na smlouvě zúčastněných stran, nucené zase na zákonné úpravě pro konkrétní situace.

⁶⁸ KRÁČALÍKOVÁ, G. Zajištění a vymáhání pohledávek v rámci konkurzního řízení kapitálových společností v právních, daňových a účetních souvislostech, s. 112-114

2.7. Postoupení pohledávky z pohledu občanského zákoníku

Postoupení pohledávky upravuje občanský zákoník (dále ObčZ) v ustanoveních § 524- §530. Dále tuto problematiku upravuje v ustanovení v § 554 a to jako jednu možnost zajištění závazků.

2.7.1. Definice cese

Jak bylo již uvedeno výše, cese (postoupení) pohledávky je písemný převod pohledávky i s všemi jejími právy a příslušenstvími z původního věřitele (cedenta, postupitele) na nového věřitele (cesionáře, postupníka), který se děje bez souhlasu dlužníka. Tímto způsobem je umožněno zachování závazku se současnou záměnou osoby na straně věřitele.

J. Švestka se však zabýval i další otázkou, zda je možné postoupit pohledávku i bez jejího příslušenství. Tvrdí, že taková možnost tu je, ale pouze v tom případě, že si to obě strany ujednaly ve smlouvě. Naopak zase uvádí, že pokud není přímo ve smlouvě o příslušenství pojednáváno, je pohledávka postoupena i s ním. Výhodou toho je, že pohledávka přechází na nového věřitele v takovém stavu, v jakém existovala v okamžiku postupu a to i s jejím příslušenstvím, což jsou úroky, úroky z prodlení, poplatky z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním, tak i s jejími vedlejšími právy, zajišťovacími právy.⁶⁹

J. Fiala dále uvádí, že ustanovení občanského zákoníku se týkají cesí smluvních (dobrovolných, cese voluntaria).⁷⁰ Dle tohoto názoru lze tedy říci, že původní věřitel uděluje novému věřiteli ze své vůle právo vymáhat takto nabytou pohledávku ke dni postupu, tak jako by byla jeho vlastní, což uvádí ve své publikaci K. Eliáš.⁷¹

2.7.2. Předmět cese

Předmětem cese je pohledávka, která vyplývá přímo z § 488 ObčZ, čímž je právo věřitele na plnění od dlužníka. Avšak nejde pouze o prostý převod pohledávky, ale zejména se jedná o změnu v osobě na straně věřitele. Společně s pohledávkou jako

⁶⁹ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*, s. 1494

⁷⁰ FIALA, J. a kol. *Občanské právo I*, s.168

⁷¹ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*, s. 1495

takovou nabývá postupník také právo tuto pohledávku uplatňovat v době splatnosti nebo vymáhání před soudem. Podle J. Fialy lze postoupit pohledávku i v tom případě, že s tím subjekt na straně dlužnické nesouhlasí.⁷² Tento fakt vyplývá z ustanovení § 524, odst. 1 ObčZ, kde je jasně uvedeno, že *věřitel může postoupit svou pohledávku i bez souhlasu dlužníka*.

K. Eliáš upozorňuje, že předmětem cese není celý závazkový vztah, nýbrž pouze pohledávka vyplývající z tohoto vztahu. Pohledávky, které mohou být cedovány, jsou pohledávky převoditelné, jsou ve vlastnictví postupitele a nejsou vyloučeny z postoupení.⁷³ Z toho vyplývá, že není možné postoupit pohledávku, která již zanikla (např. splněním, prekluzí apod.)

Předmětem samotného postoupení nemusí být pouze splatné pohledávky, ale i takové pohledávky, které v okamžiku uzavření postupní smlouvy existují, ale ještě nedospěly. K. Eliáš také uvádí, že lze postupovat i takovou pohledávku, která má vzniknout teprve v budoucnu, ale musí zde být vymezen alespoň právní důvod jejího vzniku a osoba dlužníka. Příkladem takového postoupení pohledávky, které vznikne v budoucnu může představovat nájemné z dosud nepronajatého domu nebo provize z obchodu, který dosud nebyl uzavřen.⁷⁴

Existují však i pohledávky, které jsou z postoupení vyloučeny. Mezi ně patří pohledávky určené ustanovením v § 525 ObčZ, které zanikají nejpozději smrtí věřitele nebo jejichž obsah by byl změnou osoby věřitele změněn, dále pohledávky, které nemohou být postiženy výkonem rozhodnutí a ty pohledávky, jejichž postoupení by bylo v rozporu s dohodou s dlužníkem.⁷⁵

Nejasnost v nemožnosti postoupení pohledávky, která zaniká nejpozději smrtí věřitele, spočívá právě ve slovu „nejpozději“. Z cese by tak mohly být vyloučeny tedy všechny pohledávky, které zanikají i dříve než smrtí věřitele. Smyslem tohoto ustanovení je nemožnost postoupení pohledávky, která je vázána na osobu věřitele.⁷⁶ To upravuje § 579 ObčZ, kdy se jedná o právo na bolestné a o právo na ztížení společenského uplatnění. Z toho vyplývá, že je vyloučen převod tohoto práva na jinou osobu, jelikož se týká pouze osoby poškozené. Postoupit nelze také pohledávky, jejichž

⁷² FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*, s. 454

⁷³ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*, s. 1497

⁷⁴ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*, s. 1497

⁷⁵ § 525 občanského zákoníku

⁷⁶ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*, s. 1500

plnění je vázáno na osobu věřitele. Příkladem může být závazek výuky hraní na klavír. K cesí pohledávky nesmí postoupit v případě, že to zakazuje dohoda mezi věřitelem a dlužníkem, jak je to podle § 525, odst. 2. K tomu se přiklání rozhodnutí Nejvyššího soudu⁷⁷, které je publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 27/2007. Podstatou tohoto rozhodnutí je v tom, že pokud byla pohledávka postoupena a to i v případě, že to zákaz ujednaný mezi věřitelem a dlužníkem nedovoloval, pak je smlouva o postoupení pohledávky neplatná podle § 39 ObčZ, který říká, že je právní úkon neplatný, pokud svým obsahem nebo účelem odporuje nebo obchází zákon nebo je napříč dobrým mravům. Tímto rozhodnutím se však zhoršilo postavení postupníka, neboť i když nevěděl o tom, že postupovat pohledávku nelze jednat v dobré víře, chráněn není. Jednoduše řečeno, pokud dojde k postupu pohledávky i přes zákaz, je absolutně neplatná. Toto rozhodnutí bylo kritizováno především K. Eliášem⁷⁸ a M. Škárovou⁷⁹. Nejvyšší soud se pokusil o relativizaci tohoto rozhodnutí⁸⁰, jehož závěrem bylo, že i když došlo k postoupení pohledávky přes zákaz mezi věřitelem a dlužníkem, je smlouva dle § 39 ObčZ neplatná, přičemž žalovaná, na jejíž ochranu byla neplatnost stanovena, se neplatnosti dovolala ve smyslu § 267 odst. 1 ObchZ, který říká, že „*pokud je neplatnost právního úkonu stanovena pouze na ochranu některého účastníka, může této neplatnosti dovolávat pouze tento účastník*“. Pohledávky, které nepodléhají výkonu rozhodnutí nelze také cedovat. Pohledávky, kterých se to týká, jsou uvedeny v § 317 občanského soudního řádu (dále OSŘ). Podle tohoto ustanovení zde patří pohledávky plnění z pojištění, jestliže toto plnění má být použito na výstavbu nebo opravu budovy; peněžité dávky sociální péče, dávky sociální podpory jednorázově vyplácené (např. porodné, pohřebné), dávky nemocenského pojištění osob samostatně výdělečně činných; peněžité pohledávky, které jsou předmětem finančního zajištění podle zvláštního právního předpisu nebo zahraniční právní úpravy (např. zástavní právo k finančnímu nástroji, zástavní právo k pohledávce z vkladu, apod.).⁸¹

⁷⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. února 2006, sp. zn. 29 Odo 882/2005, cit. 23.2.2013, dostupné z <http://www.epravo.cz/top/clanky/dohodnuty-zakaz-postoupeni-pohledavky-a-relativni-neplatnost-69736.html>

⁷⁸ ELIÁŠ, K. a kol. Občanský zákoník : Velký akademický komentář, s. 1499–1500

⁷⁹ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník II. § 460 až 880, s. 1575

⁸⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 1888/2007 ze dne 23. září 2009, cit. 23.2.2013, dostupné z <http://www.epravo.cz/top/clanky/dohodnuty-zakaz-postoupeni-pohledavky-a-relativni-neplatnost-69736.html>

⁸¹ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. *Občanský soudní řád: komentář*, s. 1572-1573

Některé pohledávky mohou být postoupeny jen zčásti. Jde o pohledávky fyzických osob, které jsou podnikateli, vznikající při jejich podnikatelské činnosti, pohledávky z práv výkonů umělců a pohledávky práv původců předmětů průmyslového vlastnictví.⁸² Tyto pohledávky mohou být vyloučeny z postupu v té míře, v jaké jsou vyloučeny z exekuce.⁸³

Podle § 845 občanského zákoníku nemohou být vymáhány pohledávky z her a sázek a půjčky do nich, proto jsou i tyto pohledávky z postupu vyloučeny.

Postoupení nepodléhají také ty pohledávky, u nichž došlo k ujednání mezi stranou věřitelskou a stranou dlužnickou. Jedná se tak zejména o ty pohledávky, které by jejich postoupením zhoršily postavení dlužníka⁸⁴, což také potvrzuje P. Kočí⁸⁵ i J. Janeba⁸⁶.

Pohledávky mohou být postoupeny jak bezúplatně, tak i za úplatu. Pokud je pohledávka postoupena bezúplatně, nemá postupitel za tuto pohledávku žádnou zodpovědnost. Například pokud by se pohledávka stala nedobytnou, postupitel za to neručí. Postupník za to nemůže postupitele ani nijak postihovat. Pokud by se tak stalo, postupník by mohl použít analogicky ustanovení v § 629 ObčZ, vrácení daru.

Pokud by došlo k postoupení pohledávky za úplatu, odpovídá postupitel postupníkovi za její pravost, za to, že se pohledávka skutečně stane majetkem dlužníka a za její dobytost⁸⁷. Avšak odpovídá za to jen tehdy, když to písemně potvrdí.

2.7.3. Povinnosti a práva postupitele

Postupitel je dle § 526 povinen postoupení pohledávky přímo a bezodkladně oznámit dlužníkovi. Je tedy povinen zajistit, aby změně v osobě věřitele odpovídal také občanskoprávní vztah dlužníka k novému věřiteli. V případě, že postupitel nenotifikuje dlužníka o postoupení, musí přijmout jeho případné plnění. A toto plnění musí následně převést na postupníka. Kdyby takové plnění nepřijal, došlo by k prodlení na věřitelské

⁸² WINTEROVÁ, A. a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*, s. 917

⁸³ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*, s. 1501

⁸⁴ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*, s. 1501

⁸⁵ KOČÍ, P. Postoupení pohledávky a jiné změny v subjektech závazkového právního vztahu. In: *EAdvokacie* [online]. 2005 [cit. 2013-02-26].

⁸⁶ JANEBA, J. Cese neboli postoupení pohledávky. In: *Epravo.cz* [online]. [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/cese-neboli-postoupeni-pohledavky-18549.html>

⁸⁷ § 527, odst. 2 Občanský zákoník

straně závazku.⁸⁸ Postupitel tedy není oprávněn již postoupenou pohledávku, která dosud nebyla notifikována dlužníkovi např. prominout.

Postupník by se tak nemohl domáhat plnění od dlužníka, ale mohl by požadovat náhradu škody od postupitele. V tomto případě by postoupení však platné nebylo, protože když dojde k uzavření postupní smlouvy, pohledávka již postupiteli nenáleží a nemůže tedy závazek s dlužníkem vyrovnávat (nemůže mu dluh odpustit či započíst vzájemné dluhy).⁸⁹

Pokud byla pohledávka postoupena za úplatu, je postupitel dle § 527 odpovědný postupníkovi pokud se postupník nestal věřitelem pohledávky s ujednaným obsahem, pokud dlužník splnil závazek dříve postupiteli než postupníkovi a jestliže postoupená pohledávka zanikla buď celá, nebo zčásti započtením nároku, jež měl dlužník vůči postupiteli.

Postupitel odpovídá nejen za pravost postoupené pohledávky a také za její dobytost, ale jen do výše přijaté úplaty včetně úroků od postupníka, pokud se k tomu písemně zaváže. Odpovídá také za to, že se postupník stane věřitelem pohledávky s dohodnutým obsahem.⁹⁰ Pokud se postupník však písemně nezaváže, záleží jen a pouze na uvážení postupníka, zda s takovým postupem pohledávky bude souhlasit. Ale je zde zřejmé, že pokud nebude mít jistotu, že je pohledávka pro něj dobytá, nezaplatí na ni.

Postupitel je dle § 528 povinen informovat o postoupení pohledávky osobu, která poskytla zajištění závazku, pokud je pohledávka zajištěna ručením, zástavním právem nebo jiným způsobem. Tato třetí osoba má podobné postavení jako dlužník. Je o postoupení informována, ale nic to nemění na skutečnosti, aby zajištění závazku dále trvalo⁹¹. V druhém odstavci ustanovení § 528 stojí, že postupitel má povinnost předat všechny doklady a poskytnout všechny potřebné informace postupníkovi, které se týkají postoupené pohledávky. Pokud by to neudělal, může odpovídat za škodu, která by tímto mohla vzniknout postupníkovi.

Postupitel má dle § 530 možnost vymáhat na žádost postupníka postoupený nárok ve prospěch účtu postupníka. Otázkou však je, proč by se měl postupitel

⁸⁸ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*, s. 1502-1505

⁸⁹ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*, s. 1504

⁹⁰ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*, s. 1505

⁹¹ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*, s. 1506

„namáhat“ s vymáháním pohledávky, ještě navíc k tomu, když z toho nic nebude mít, jelikož částka, kterou by vymohl, by inkasoval postupník. M. Mastela říká, že je to především z toho důvodu, že dlužník by tak nemohl započíst své pohledávky vůči postupníkovi.⁹²

2.7.4. Povinnosti a práva postupníka

Postupník má možnost o postupu pohledávky notifikovat dlužníka sám. Musí však prokázat, že je oprávněn k přijetí jeho plnění, neboť je pro dlužníka cizí osobou.⁹³ Postupník by měl vymáhat pohledávku před soudem, jinak zaniká ručení ze strany postupitele za dobytost pohledávky. Pokud by pohledávku nevymáhal, může zhoršit její dobytost, například v důsledku zhoršujících se majetkových poměrů dlužníka, nebo k jejímu promlčení.⁹⁴

2.7.5. Povinnosti a práva dlužníka

Dlužník má právo být se změnou v osobě věřitele obeznámen. Pokud by k tomu nedošlo, dlužník může plnit pohledávku postupiteli. Ústavní soud v rozhodnutí uvádí, že jestliže dojde k postoupení pohledávky, dlužník nemá právo dožadovat prokázání, že pohledávka byla postoupena, jelikož jeho vztah se tím vůbec nemění. Pořád je on tou osobou, která má plnit a má dbát pokynů věřitele.⁹⁵

E. Svobodová uvádí, jak to vyplývá i z § 529 ObčZ, že dlužník může podat vůči novému věřiteli námitky. Musí být stejné, jaké měl vůči původnímu věřiteli. Jsou to především námitky neexistence postoupené pohledávky v době postupu nebo námitka promlčení.⁹⁶ Jádrem v podávání námitek dlužníka spočívá především v ochraně jeho postavení. Neboť jak jsem již uvedla výše, postoupením pohledávky se nesmí postavení dlužníka zhoršit.

Druhý odstavec tohoto ustanovení říká, že dlužník má možnost započíst vůči postupníkovi ty pohledávky, které měl vůči postupiteli, když docházelo k postoupení pohledávky, jestliže to ohlásil bezodkladně postupníkovi. Může tak učinit i v případě, kdy jeho pohledávky nebyly ještě splatné v době prokázání či postoupení pohledávky.

⁹² MASTELA, M., DOBEŠOVÁ, L., BAJURA, J. *Občanský zákoník v dotazech a odpovědích*, s. 385

⁹³ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*, s. 1502

⁹⁴ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*, s. 1502-1506

⁹⁵ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*, s. 1501-1503

⁹⁶ SVOBODOVÁ, E. *Postoupení pohledávky*. In: *Accontes* [online]. 2008 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.accontes.cz/postoupeni-pohledavky>

2.7.6. Postoupení pohledávky jako forma zajištění závazků

Občanský zákoník připouští zajistit závazky prostřednictvím postoupení pohledávky. Ustanovení § 554 uvádí, že lze pohledávku zajistit postoupením pohledávky dlužníka nebo třetí osoby. Tento způsob cese je nazýván jako inkasocese nebo fiduciární cese. Podstatou této cese je jakýsi formální převod pohledávky na postupníka, ale pouze za tím účelem, aby pohledávku uplatnil, nebo soudně či exekučně vymohl, ale inkasovanou sumu navrátil postupiteli. Jde tedy o nepřímé zastoupení postupitele, který v daném okamžiku působí jako postupník a se souhlasem věřitele pohledávku vymáhá.

Ve většině případů se takto zajišťují pohledávky, které jsou již po splatnosti, a není tedy jisté, zda budou splaceny, či nikoliv. Firem, které se tímto zabývají, je na trhu celá spousta. Zpravidla platí, že čím dříve bude pohledávka postoupena, tím se snižuje riziko její nedobytnosti a částka, která může být vymožena je vyšší. Samozřejmě tyto firmy si za tuto službu účtují určité procento z hodnoty postoupené pohledávky. Ale i přesto se to firmám vyplatí, neboť je lepší dostat alespoň nějakou sumu, nežli žádnou.

2.8. Postoupení pohledávky z pohledu Obchodního zákoníku

Obchodní zákoník (dále ObchZ) se problematice postoupení pohledávek komplexně nezabývá. Pro obchodní závazkové vztahy se tedy použije ustanovení § 524 – 530 občanského zákoníku, jak to mimochodem uvedeno i v § 1 obchodního zákoníku, kde stojí, že pokud nelze řešit některé otázky podle ustanovení obchodního zákoníku, řeší se podle předpisů práva občanského. Pokud je nelze řešit ani podle tohoto práva, posoudí se podle obchodních zvyklostí. Jestliže je nelze řešit ani takto, poté se řeší podle zásad, na kterých spočívá obchodní zákoník. I. Kobliha uvádí, že lze použít zásady obchodního zákoníku i tehdy, pokud v něm nejsou výslovně vyjádřeny.⁹⁷

⁹⁷ KOBLIHA, I., KALFUS, J., KROFTA, J. a kol. Obchodní zákoník: komentář, s. 15

2.8.1. Některé příklady o cesi zakotvené v Obchodním zákoníku

Zmínku o postoupení lze najít v ObchZ v ustanovení § 28a, který upravuje zápisy přeměn právnických osob. Stojí zde, že se do obchodního rejstříku zapisuje i jmění, které je převedeno na právnickou osobu, která vznikla na základě fúze, ať už splynutím nebo sloučením, nebo na základě rozdělení právnické osoby. Stejně tak se zapisuje i jmění, které bylo převedeno na jednoho společníka.

Další případ, ve kterém je o postoupení v ObchZ pojednáváno, je § 59, který se týká vkladu společníka do základního kapitálu společnosti. V 2. odstavci tohoto ustanovení je dáno, že pokud společník převede svůj podíl na jiného, potom je nabyvatel podílu tím, kdo má zaplatit hodnotu nepeněžitěho vkladu v penězích. O postoupení pohledávky jako nepeněžitěho vkladu do společnosti je pojednáváno v 6. odstavci tohoto ustanovení. Říká, že pokud je předmětem nepeněžitěho vkladu převod pohledávky, použije se ustanovení týkající se postoupení pohledávek. Přičemž za její dobytost ručí ten, kdo ji do společnosti vložil a ručí do výše jejího ocenění.

Jako další příklad může sloužit ustanovení v § 113, kde stojí, že pokud je společník v prodlení se splacením vkladu, může jej společnost s ručením omezeným jako společníka vyloučit.

Obchodní podíl vyloučeného společníka přechází společnosti, která jej může připsat jinému společníkovi. Společník však může svůj obchodní podíl převést na jinou osobu, pokud to společenská smlouva nevyklučuje, což vyplývá z ustanovení § 115. Podíl ve společnosti se dědí, o čemž se pojednává v § 116, avšak i to může společenská smlouva vyloučit.

V největším rozsahu je o převodu práv v tomto zákoně pojednáváno v oblasti akcií. Tato problematika je pojednávána v § 156. Uvádí, že listinné akcie znějící na jméno jsou převoditelné rubopisem a předáním a listinné akcie na majitele jsou převoditelné neomezeně. Zaknihované akcie se převádí okamžikem zápisu na účet zákazníků.

Dále je v § 156a uvedeno, že převodem akcie jsou převedena všechna práva, která jsou s ní spojená. Zejména na poslední větě spatřuji podobnost s problematikou postoupení pohledávky, neboť i v jejím případě se převádí všechna práva s ní spojená.

Druhý odstavec § 156a upravuje práva týkající se akcií, která lze převádět samostatně. Jde o právo na vyplacení dividendy, přednostní právo na upisování akcií

a vyměnitelných a prioritních dluhopisů a právo na vyplacení podílu na likvidačním zůstatku. Přičemž tato práva se podle odst. 3 tohoto ustanovení převádějí smlouvou o postoupení pohledávky. V § 178 odst. 12 stojí, že právo na výplatu dividendy je samostatně převoditelné ode dne rozhodnutí valné hromady o výplatě dividendy. Pokud však mají být vydány kupóny, je právo na dividendu převoditelné jen s kupónem.

2.9. Postoupení pohledávky z pohledu občanského práva procesního

Důležitým aspektem, který umožňuje zahájení procesu vymáhání pohledávky je postavení všech subjektů, které jsou v tomto procesu zainteresovány a některých pojmů, které jsou pro proces vymáhání rozhodující. Jak to uvádí § 530 ObčZ, pohledávku může na žádost postupníka vymáhat na dlužníkovi postupitel na účet postupníka. Pokud bylo postoupení pohledávky oznámeno nebo prokázáno dlužníkovi, může tuto pohledávku vymáhat postupitel jen tehdy, pokud ji nevymáhá postupník, a pokud dlužníkovi prokáže, že s tím postupník souhlasí.

Ráda bych objasnila pojem dobytnost a vymahatelnost, jelikož tyto pojmy bývají často ztotožňovány, ale není tomu tak. Pojem dobytnost znamená reálnou šanci, že pohledávka bude inkasována. Kdežto vymahatelnost spočívá v tom, že pohledávka lze např. v soudním nebo rozhodčím řízení uplatnit a lze takto získat vykonatelné (exekutovatelné) rozhodnutí.⁹⁸ Vymáhat lze i pohledávku, která je promlčena, protože nadále existuje jako naturální obligace a její plnění je dobrovolné a závislé na tom, zda dlužník podá u soudu námitky či nikoliv. Promlčecí lhůta je podle § 100 ObčZ tříletá.

Promlčecí lhůta začíná běžet dnem splatnosti pohledávky.⁹⁹ Dle mého názoru je důležité odlišovat od promlčení pojem prekluze. Prekluzí zaniká pohledávka uplynutím doby, ve které nebyla pohledávka uplatněna. Právo zaniká prekluzí, jestliže uplynula zákonem stanovená doba a nedošlo k uplatnění práva v této době.¹⁰⁰

⁹⁸ Promlčení a prekluze pohledávky. In: *Vymáhání pohledávky* [online]. (c) 2009-2010 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://www.vymahani-pohledavky.cz/likvidace-a-konkurz.3/promlцени-a-prekluze-pohledavky.34.html>

⁹⁹ § 392 Obchodního zákoníku

¹⁰⁰ ZRALÝ, Z. Prekluze a promlčení. In: *DE BUREAU* [online]. (c) 2008 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://www.debureau.cz/news/prekluze-a-promlцени/>

2.9.1. Postoupení pohledávky v soudním řízení

Pokud nebude pohledávka věřiteli splacena ve lhůtě splatnosti, bude se jej nejspíše snažit kontaktovat a pokusit se s ním sjednat podmínky, které povedou ke splnění závazku ze strany dlužníka. Pokud ani tuto výzvu nebude dlužník reagovat, může na něj věřitel podat žalobu. Problém může nastat v případě, že věřitel podá žalobu a poté dojde k jejímu postoupení na nového věřitele. To však upravuje OSŘ v ustanovení § 107a, ve kterém stojí, že „*má-li žalobce za to, že po zahájení řízení nastala právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod práva nebo povinnosti účastníka řízení, o něž v řízení jde, může dříve, než soud o věci rozhodne navrhnout, aby nabyvatel práva nebo povinnosti vstoupil do řízení na místo dosavadního účastníka*“.¹⁰¹ Podle odst. 2 tohoto ustanovení tomuto návrhu soud vyhoví v tom případě, že s tím souhlasí ten, kdo má vstoupit do sporu místo žalobce, kým je v případě postoupení pohledávky postupník. A. Winterová uvádí, že návrh na změnu účastníků může podat žalobce pouze do doby rozhodnutí soudem v 1. stupni.

A. Rakovský doplňuje, že soud nemůže návrhu na změnu účastníka řízení vyhovět po vyhlášení rozhodnutí odvolacího soudu.¹⁰² S tímto však nesouhlasí L. Drápal¹⁰³ a uvádí, že procesní nástupnictví se lze uplatnit v odvolávacím řízení v tom případě, pokud odvolací soud přezkoumává rozhodnutí soudu 1. stupně. Lze to z toho důvodu, že jsou přípustné nově existující skutečnosti a důkazy, ve kterých může být navrženo procesní nástupnictví bez omezení i v tom případě, že nebyly uplatněny před soudem prvního stupně.

L. Drápal také poukazuje na odlišení procesního nástupnictví dle § 107a vstup dalšího účastníka nebo změnu účastníka řízení, jak je tomu v § 92, odst. 1 a 2 OSŘ. Říká, že v průběhu procesu není zapotřebí, aby vstoupil další účastník do řízení nebo aby byl zaměněn. Naopak tvrdí, že před zahájením řízení může být hmotněprávní univerzální nebo singulární sukcese zohledněna pouze postupem podle § 92.¹⁰⁴ Navíc v případě ustanovení § 107a není zapotřebí souhlasu žalovaného (dlužníka) v případě změny v osobě žalobce (věřitele), § 92 naopak požaduje souhlas žalovaného (dlužníka)

¹⁰¹ WINTEROVÁ, A. a kol. Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou, s. 228

¹⁰² RAKOVSKÝ, A. Ustanovení § 107a a (ne)možnosti jeho aplikace, dostupné z http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/civilni-proces/art_4995/ustanoveni-107a-osr-a-ne-moznost-jeho-aplikace.aspx

¹⁰³ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. *Občanský soudní řád: komentář*, s. 495

¹⁰⁴ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. *Občanský soudní řád: komentář*, s. 492

v případě, že by došlo k záměně osoby žalobce nebo pokud by do soudního řízení přistoupila další osoba. Aby mohl soud návrhu na změnu účastníka řízení vyhovět, potřebuje důkaz, že k tomu nastala právní skutečnost. V případě postoupení pohledávky tomu musí být smlouva o postoupení. O tom, aby byl žalobce nahrazen, není zapotřebí souhlasu žalovaného. Souhlas žalovaného není zapotřebí ani v potvrzení smlouvy o postupu pohledávky, jelikož není povinností postupitele ani postupníka jej se smlouvou seznámit. Jako příklad by mohlo sloužit rozhodnutí Nejvyššího soudu¹⁰⁵, podle nějž nepostačí oznámit postup pohledávky k tomu, aby mohlo být převedeno právo z ní vyplývající. Nejvyšší soud rozhodl, že je účastník povinen předložit smlouvu o postoupení pohledávky, jak to přikazuje § 107a odst. 2 OSŘ, aby mohlo být právo převedeno.

Určitým způsobem upravuje přechod práv a povinností § 256 OSŘ, ve kterém stojí, že *„proti jinému než kdo je v rozhodnutí označen jako povinný, nebo ve prospěch jiného, než kdo je v rozhodnutí označen jako oprávněný, lze nařídit a provést výkon rozhodnutí, jen jestliže je prokázáno, že na něj přešla povinnost nebo právo z rozhodnutí“*¹⁰⁶. Toto právo se prokazuje pouze listinou, která byla vydána nebo ověřena státním orgánem nebo notářem, jestliže nevyplývá přímo z právního předpisu. I v tomto případě je potřeba rozlišit časové hledisko, kdy k přechodu práva došlo. Pokud k němu došlo ještě před výkonem rozhodnutí, použije se ustanovení § 256 OSŘ, ovšem kdyby k přechodu práva došlo během rozhodnutí, užilo by se ustanovení dle § 107a.

2.9.2. Přikázání pohledávky

Jednou z možností, kterou lze provést výkon rozhodnutí je prikázání pohledávky. Problematika prikázání pohledávky je upravena v § 303 až 319 OSŘ. Ustanovení v § 303-311 upravuje prikázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu, § 312-316 upravuje prikázání jiných peněžitých pohledávek a §317-319 se týká pohledávek, které nepodléhají výkonu rozhodnutí. Samotné prikázání pohledávky se dále dělí na další dva podstatné pododdíly.

¹⁰⁵ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Cdo 901/2012, ze dne 28.11.2012

¹⁰⁶ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. *Občanský soudní řád: komentář*, s. 1380-1381

1) Příkazání pohledávky z účtu peněžního ústavu

Pro výkon rozhodnutí tohoto druhu může být použit jak běžný, vkladový nebo jiný účet, který je vedený v tuzemsku v jakékoliv měně u peněžního ústavu, avšak k tomuto nelze použít vklady na vkladních knížkách a vkladních listech nebo jiné formy vkladů.¹⁰⁷ V tomto nařízení přikáže soud peněžnímu ústavu, u nějž má povinný zřízen účet, aby nevyplácel z tohoto účtu peněžní prostředky až do výše vymáhané pohledávky s příslušenstvím. Pokud toto nařízení provede soud na více účtů povinného, musí uvést i pořadí, v jakém bude pohledávka odepsána. Zúčastněné strany jsou následně informovány soudem usnesením o nařízení výkonu rozhodnutí. Dnem, kdy peněžní ústav obdrží od soudu takové usnesení o výkonu rozhodnutí, ztrácí možnost nakládat s peněžními prostředky do výše vymáhané pohledávky a jejího příslušenství. Takové usnesení ovšem neplatí, pokud měl povinný peněžní prostředky vyhrazeny na odměnu za práci zaměstnanců.¹⁰⁸

Výkon rozhodnutí bývá uskutečněn odepsáním pohledávky z účtu povinného a připisuje se na konto oprávněného. Pokud je pohledávka odepisována z více účtů, odepisuje se z nich pohledávka v tom pořadí, v jakém to nařizuje usnesení výkonu rozhodnutí. Může však nastat i zcela opačný příklad, kdy je z jednoho účtu vymáháno více pohledávek. V tomto případě jsou jednotlivé pohledávky uspokojovány podle pořadí, které se řídí dnem, kdy bylo peněžnímu ústavu usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí.¹⁰⁹

Může však nastat i takový případ, že na účtu povinného nebude dostatek peněžních prostředků k tomu, aby mohla být pohledávka z účtu odepsána. V takovém případě peněžní ústav pohledávku odepíše na účet oprávněného v den, který následuje po dni, kdy na bankovním účtu povinného přibyly takové peněžní prostředky a jejichž výše umožňuje zcela uspokojit pohledávku oprávněnému. Pokud však ani ve lhůtě šesti měsíců ode dne vyrozumění nebude na bankovním účtu povinného příslušný dostatek peněžních prostředků, který by vedl k plnému uspokojení pohledávky, informuje o tom peněžní ústav oprávněného a odepíše z účtu povinného všechny prostředky, i když nepostačí k úplnému uspokojení pohledávky oprávněného. Peněžní ústav informuje oprávněného i v tom případě, když na bankovním účtu povinného nejsou vedeny žádné

¹⁰⁷ § 303, Občanský soudní řád

¹⁰⁸ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. s. 1542-1545

¹⁰⁹ WINTEROVÁ, A. a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. s. 907-909

peněžní prostředky.¹¹⁰ V praxi se většinou stává, že když člověk tuší, že mu hrozí přímo exekuce, vybere všechny peněžní prostředky ze svého bankovního účtu, opatří, aby mu plat, nebo důchod či ostatní možné platby chodily jinam. Zajistí si tím, že mu peněžní prostředky z účtu nemohou být zabaveny. Velmi často se snaží zrušit všechny trvalé příkazy, jelikož by se tím dostával do prodlení u dalších věřitelů. Snaží se o to především z toho důvodu, aby mu zbyly nějaké finanční prostředky a tento způsob výkonu rozhodnutí skončil oznámením peněžního ústavu oprávněnému, že na účtu povinného nenachází žádné finanční prostředky.

J. Bureš uvádí¹¹¹, že výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu, může být proveden pouze z takového účtu, jehož majitelem je povinný, popřípadě, pokud je společným jměním manželů, z jiného účtu není možné příslušné rozhodnutí vykonat. A to ani v takovém případě, že by na tento bankovní účet byly vloženy peněžní prostředky od povinného. S tímto tvrzením souhlasí i A. Wintrová.¹¹² Příkladem může být rozhodnutí Nejvyššího soudu¹¹³, který zamítl návrh na nařízení výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu peněžního ústavu, který vlastnila majitelka povinného.

Oprávněný může zvýhodnit svou pozici prostřednictvím tzv. poddlužnické žaloby, která vyplývá z § 311. Stojí zde, že se může oprávněný domáhat, aby mu peněžní ústav zaplatil částku, na kterou má právo i v případě, že by na účtu povinného nebylo dostatečné množství prostředků. Tohoto práva se může domáhat v případě, když peněžní ústav nepostupuje podle § 304 odst. 1 a § 307-309a OSŘ. Neznamená to však, že by měl uspokojit oprávněného namísto povinného. Tzv. úkojně mu poskytne peněžní ústav pouze v tom případě, že poruší alespoň jednu povinnost vyplývající z výše uvedených ustanovení. Pokud by porušil některou povinnost a došlo by tím k tomu, že by odepsal z účtu povinného a vyplatil oprávněnému menší obnos, než měl, musel by oprávněnému vzniklý rozdíl vyplatit, neboť to vzniklo jeho chybou. Naopak peněžní ústav není zodpovědný za to, že na účtu povinného nebyl dostatečný obnos k uspokojení oprávněného¹¹⁴. A. Winterová¹¹⁵ navíc uvádí, že poddlužnickou žalobu může podat žalobce (oprávněný) vůči žalovanému (peněžní ústav), přičemž o tomto

¹¹⁰ § 307, Občanský soudní řád

¹¹¹ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. s. 1540-1541

¹¹² WINTEROVÁ, A. a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. s. 903

¹¹³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 20 Cdo 1284/2002 ze dne 31.7.2003, dostupné z <http://pravo4u.cz/judikatura/nejvyssi-soud-cr/20-cdo-1284-2002/>

¹¹⁴ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. s. 1559-1560

¹¹⁵ WINTEROVÁ, A. a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. s. 911

rozhoduje okresní soud. Říká také to, že pokud peněžní ústav vyplatí oprávněnému částku na základě podlužnické žaloby, má právo se domáhat na tom co vyplatil od povinného, což potvrzuje i J. Bureš¹¹⁶ a o čemž svědčí i rozhodnutí Krajského soudu¹¹⁷, kdy peněžní ústav nerespektoval pořadí pohledávek, které měly být z účtu povinného strhávány. Poddlužnické žalobě ze strany oprávněného bylo vyhověno a peněžní ústav měl vyplatit oprávněnému jen tu část, na kterou by měl právo, pokud by peněžní ústav postupoval správně. Avšak peněžní ústav vyplatil oprávněnému vše, co mu měl vyplatit povinný, tudíž mu vzniká právo se na povinném domáhat po tom, co vyplatil oprávněnému.

2) Příkazání jiných peněžitých pohledávek

Na rozdíl od příkazání pohledávek z účtu peněžního ústavu lze tento výkon rozhodnutí nařídit i na pohledávky, které budou splatné v budoucnu a také na ty, které budou v budoucnu vznikat. „Výkon rozhodnutí postihuje pohledávku povinného do výše pohledávky oprávněného a jejího příslušenství, pro něž byl nařízen“.

Soud v nařízení zakáže dlužníkovi, aby s pohledávkou nakládal od doby, kdy mu bylo doručeno toto nařízení. Zároveň zakazuje dlužníkovi povinného vyplacení pohledávky povinnému, její započtení nebo jakékoliv jiné nakládání s ní rovněž od okamžiku doručení nařízení. Soud o výkonu rozhodnutí informuje všechny zúčastněné osoby, přičemž dlužníkovi povinného doručí toto usnesení do vlastních rukou. Účastníky soud vyzoomí i v tom případě, kdy nabude usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí právní moci. Také se nedovoluje, aby byl povinný informován o usnesení dříve než dlužník povinného.

Nárok na pohledávku ztrácí povinný dnem doručení usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí dlužníkovi povinnému. Výkon rozhodnutí se provede vyplacením pohledávky oprávněnému ze strany dlužníka povinného. Výplata proběhne v takovém rozsahu, v jakém byla postižena nařízením výkonu. Vyplacena může být pouze splatná pohledávka. Pokud má být vyplaceno více pohledávek, jsou jednotlivé pohledávky uspokojeny v pořadí, v jakém byly nařízeny dlužníkovi povinnému. Pokud by všechny pohledávky nemohly být uspokojeny dlužníkem povinného úplně, uspokojí je alespoň poměrně.

¹¹⁶ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. s. 1560

¹¹⁷ Rozhodnutí Krajského soudu č.j. 14 Co 881/95-76 ze dne 15. 4. 1996

Dlužník povinného může odevzdat sraženou částku soudu, pokud má uspokojit několik pohledávek. Odevzdat sraženou částku soudu je dlužník povinného povinen tehdy, pokud to jemu nařídí soud na základě žádosti některého z oprávněných. Tuto částku soud rozvrhne mezi oprávněné. Tím, že dlužník povinného odevzdá sraženou částku soudu, zprošťuje se tak povinnosti vůči povinnému do výše této částky.

3. POSTOUPENÍ POHLEDÁVKY V NOVÉM OBČANSKÉM ZÁKONÍKU

Vzhledem k tomu, že od 1. 1. 2014 nabude účinnosti nový občanský zákoník, budou v této bakalářské práci podchyceny zejména změny, které nastanou v problematice postoupení pohledávek.

Stejně jak je tomu v dosud platném ObčZ, je i v novém ObčZ postoupení pohledávky zařazeno do oddílu změn závazků v osobě věřitele nebo dlužníka. Zatímco dosud platný ObčZ dále tento oddíl nerozděluje na další pododdíly podle toho, zda došlo ke změně v osobě na straně věřitelské či dlužnické, nový ObčZ tyto pododdíly zavádí, což se může hodnotit kladně, neboť to vnáší řád a díky lepší orientaci, lze vyhledat rychleji potřebné informace.

Z nového ObčZ obecně je patrná snaha zákonodárců o vyjádření mnohem volnějšího disponování s právy a povinnostmi jednotlivých stran – konkrétně jde o zúžení zákazů ze strany právních ustanovení a odkazování na dobré mravy a veřejný pořádek jako určité obecné limity autonomní vůle. Podle § 1 jsou zakázána „*ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti*“¹¹⁸. Tyto tendence lze velmi zřetelně pozorovat také ve změnách ustanovení týkajících se postoupení pohledávky.

Samotná problematika postoupení pohledávky je v novém ObčZ. upravena v § 1879-1887.

První změnu lze pozorovat již v § 1879, který říká, že pohledávka nebo její část může být postoupena již na základě smlouvy a to i bez souhlasu dlužníka třetí osobě. Změna nastává v tom, že není požadována písemná forma smlouvy, což mimochodem dokazuje již výše zmíněnou snahu zákonodárců o širší uplatňování zásady bezformálnosti v občanskoprávních vztazích. S tímto ustanovením úzce souvisí základní zásada pro formu právního ujednání obsažená v § 559 nového ObčZ. Podle ní má každý „*právo zvolit si pro právní jednání libovolnou formu, není-li ve volbě formy omezen ujednáním nebo zákonem*“¹¹⁹.

¹¹⁸ § 1, odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹¹⁹ § 559 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Vzhledem k tomu, že zákonné ustanovení zakotvující písemnou formu pro postoupení pohledávky v novém ObčZ není obsaženo, v úvahu takto připadá již pouze možnost ujednání stran o písemné formě o této cesi. Právní úprava tak stanovuje účastníkům občanskoprávních vztahů pouze určité základní hranice jejich jednání s tím, že jim umožňuje v co největší míře využívat smluvní svobody. Tato změna může být v určitém směru výhodou, ale v jiném zase může znamenat nevýhodu. Výhoda by mohla být spatřena v upuštění od formálnosti, kterou jistě ocení strany v případě, že jim bude postoupena pohledávka bezúplatně nebo pokud její hodnota bude velmi nízká. Je-li pohledávka vyšší hodnoty, je samozřejmě ve vyšším zájmu účastníků dohodnout se na písemné formě smlouvy, není však nutné jim takovouto povinnost zákonem ukládat. Naopak, jako nevýhodu spatřuji znevýhodnění postavení postupníka v případě, že na něj bude převedena notifikační povinnost vůči dlužníkovi. Ztíží se tak prokazování, že práva z pohledávky přešla na jeho osobu. Přestože prokázání takovéto skutečnosti samozřejmě může proběhnout i jinak než je předložení písemné smlouvy o postoupení pohledávky, jeví se ovšem tento způsob jako nejsnazší. Změny v notifikaci dlužníka nastávají v tom, že postupitel ani postupník nemusí informovat dlužníka bezodkladně o postoupení pohledávky. Pořád však bude platit, že pokud dlužník nebyl o postupu informován, může dluh splnit postupiteli. I když tedy v novém ObčZ také chybí výslovně daná povinnost o bezodkladném informování dlužníka, neznamená to, že tento úkol věřiteli odpadá. Explicitní úprava této povinnosti zde sice není, ovšem nutnost oznámit dlužníkovi postoupení vyplývá z § 1882. odst. 1. Nový občanský zákoník dává navíc dlužníkovi možnost se s postupitelem jinak vyrovnat.¹²⁰

Novou informací tohoto občanského zákoníku, která vyplývá z § 1882, odst. 2, je možnost postoupení pohledávky více osobám, přičemž účinné bude vůči dlužníkovi to postoupení, o kterém se dozvěděl nejdříve.

Nadále však bude platit, že s pohledávkou budou přecházet i všechna příslušenství a práva s ní spojená i včetně jejího zajištění. Ovšem pouze malá změna tak nastává i v tomto případě, neboť doposud se bralo zajištění pohledávky jako její příslušenství. Toto jasné zmínění přechodu zajištění spolu s pohledávkou je určitým zpřesněním právní úpravy, které tak může pomoci vyřešit řadu problémů (např. postoupení pohledávky a bankovní záruky). Bude platit i vydání veškerých informací

¹²⁰ § 1882 nový občanský zákoník

a potřebných dokladů, které budou zapotřebí k uplatnění pohledávky ze strany postupitele na stranu postupníka.¹²¹ Jen nebude potřeba veškerých dokladů související s postoupenou pohledávkou, jak tomu je dosud platném ObčZ, ale pouze těch, které budou potřebné k uplatnění pohledávky. Logicky z toho vyplývá, že množství potřebných dokumentů s tím spojených se velmi sníží.

Ustanovením v § 1881 odst. 1, který říká, že „*postoupit lze pohledávku, kterou lze zcizit, pokud to ujednání dlužníka a věřitele nevylučuje*“ se zřejmě zákonodárci inspirovali Všeobecným občanským zákoníkem (ABGB), který takový pojem „zcizit“ upravuje. I když je to krok zpět, tak se zde jedná rozhodně o krok k dobrému, jelikož současný ObčZ upravuje pouze ty pohledávky, které převést nejdou, tudíž takovéto zpřesnění právní úpravy je zcela určitě na místě. Druhý odstavec tohoto ustanovení říká, že „*nelze postoupit pohledávku, která zaniká smrtí nebo jejíž obsah by se změnou věřitele k tíži dlužníka změnil*“. Změna oproti zatím platnému ObčZ je právě ve slovech „*k tíži dlužníka*“. Zde se jistě jedná o účel jak chránit postavení dlužníka a zabránit tomu, aby se dostal do nepříznivé situace. Naopak toto ustanovení říká, že nelze postoupit takovou pohledávku, která zaniká smrtí, ale už neuvádí, o čí smrt by mělo jednat. Nejspíše se zde jedná o smrt věřitele, neboť smrtí dlužníka dluhy nezanikají, ale stávají se předmětem dědictví. Tato formulace však zde není příliš vhodně zvolená, a že kvůli jednoznačnosti daného ustanovení, by zde mělo být jasně a výslovně uvedeno, že se jedná o pohledávku, „*kteřá zaniká smrtí věřitele*“, nikoli pouze „*kteřá zaniká smrtí*“.

V § 1883 nového občanského zákoníku stojí, že „*postoupení pohledávky nemá účinky vůči osobě, které dluh zajistila zástavním právem, ručením nebo jiným způsobem, dokud ji postupitel o postoupení pohledávky nevyrozumí nebo dokud ji postupník postoupení pohledávky neprokáže*“. Změna oproti dosud platnému ObčZ je v tom, že postupitel ani postupník nemají povinnost poskytovat informovat o tomto skutku dlužníka. Pokud to neudělají, nepřechází spolu s pohledávkou i její zajištění. Platný ObčZ neopravňuje dlužníka dožadovat se smlouvy o postoupení pohledávky. V novém občanském zákoníku o tom není žádná zmínka, je tedy velmi pravděpodobné, že i v této oblasti nastane změna. Jelikož jedna ze zásad občanského práva zní, „*co není zákonem výslovně zakázáno, je dovoleno*“, poté lze předpokládat, že když to nový

¹²¹ § 1881 nového občanského zákoníku

občanský zákoník dlužníkovi nezakazuje, tak bude moci požadovat smlouvu o postoupení pohledávky.

Docela významné změny nastávají v případě, kdy je pohledávka postoupena za úplatu. To upravuje v novém ObčZ § 1885. První odstavec tohoto ustanovení říká, že *„byla-li pohledávka postoupena za úplatu, odpovídá postupitel postupníkovi až do výše přijaté úplaty s úroky za to, že pohledávka v době postoupení trvala, a ručí za její dobytost. To neplatí, pokud postupník věděl, že pohledávka je budoucí, nejistá nebo nedobytná“*. Ve srovnání se současným ObčZ je zde zásadní rozdíl především v pojetí odpovědnosti za dobytost, která zde není upravena jako dobytost smluvní (tak jak byla uvedena v současném ObčZ.), ale jako zákonná. Také zde přibyl výčet okolností, které vylučují odpovědnost postupitele. Současný ObčZ výslovně neříká, že musí pohledávka v době postupu trvat. Upravuje však v § 525 odst. 1, že nemůže být postoupena pohledávka, která zaniká nejpozději smrtí věřitele. To však znamená, že pohledávka může zaniknout i dříve než smrtí věřitele a to některou formou zániku závazků. Změna nastává ve druhé větě tohoto odstavce. Když postupník i přes tyto okolnosti souhlasí s postoupením pohledávky, bere tím veškeré riziko na sebe a nemůže nutit k odpovědnosti postupitele, což je zde logické.

Odpovědnost postupitele nastává dle nového ObčZ přímo ze zákona, kdežto v dnešní právní úpravě odpovídá pouze v tom případě, že se k tomu písemně zavázal. Což bude určitě změna k lepšímu v tom smyslu, že dojde k výraznému zlepšení postavení postupníka.

Změna nastává také v tom, že postupitel neručí za dobytost pohledávky, pokud se stala nedobytnou až po jejím postoupení nebo nedopatřením postupníka. Nedopatření postupníka přičítá nový ObčZ tomu, že postupník nevymáhá pohledávku ihned po tom, co se stala splatnou nebo pokud její splatnost odloží. Takto způsobená nedobytnost je totiž zaviněna postupníkem a neměl by svou chybu přičítat postupiteli. Okruh možných případů, kdy postupitel neodpovídá za dobytost pohledávky je tak širší a přesnější než v současném ObčZ, ve kterém je stanoveno, že *„ručení zaniká, jestliže postupník nevymáhá postoupenou pohledávku na dlužníkovi bez zbytečného odkladu u soudu“*¹²². Pojem „nedopatření“ použitý v úpravě novým ObčZ může pokrývat mnohem více možných situací, což je mnohem vhodnější a příznivější pro využití v praxi by a mělo

¹²² § 527, odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

by to zajistit vyšší efektivitu. Z tohoto ustanovení je jasně patrná inspirace rakouskou právní úpravou.¹²³

Nová je také úprava vady pohledávky. Tu může postupník postupiteli vytknout hned poté, co měl možnost ji zjistit, což vyplývá z § 1885, odst. 3. V tom případě se přiměřeně použijí ustanovení o řádném plnění a vadách plnění obsažená v § 1914 až 1925 nového ObčZ.

Dlužníkovi dle § 1884 zůstávají po postoupení ty námitky, které měl již v době cese. Dlužník tak může i nadále namítat vzájemné pohledávky, které měl vůči postupiteli, vůči postupníkovi a to i v tom případě, pokud ještě nenabyly splatnosti. V odst. 2 tohoto ustanovení stojí *„jestliže však dlužník proti poctivému postupníkovi uznal pohledávku jako pravou, je povinen jej uspokojit jako svého věřitele“*. Tato věta je také nepochybně inspirována § 1396 Všeobecného občanského zákoníku, jejíž znění je naprosto shodné.

Stejně zůstalo i pojetí možnosti vymáhání pohledávky postupitele za postupníka, které je upraveno § 1886. Dále také zůstává, že pohledávku vymáhá postupitel svým jménem a na účet postupníka a to pouze na základě žádosti postupníka, a že tento postup má povahu nepřímého zastoupení. Pokud již pohledávka byla postoupena, může ji vymáhat postupitel pouze na základě prokázání souhlasu postupníka a pouze v tom případě, pokud se ji postupník nerozhodne vymáhat sám. Nepatrná změna oproti dosud platnému ObčZ je v tom, že platný ObčZ v § 530, odst. 1. říká, že *„na žádost postupníka může postupitel vymáhat postoupený nárok sám svým jménem na účet postupníka“*. Změna nastala ve slově nárok, kdy je toto slovo nahrazeno v novém občanském zákoníku slovem pohledávka, což však nemění nic na samotné podstatě věci. Naprosto stejně zůstává ustanovení § 1886, odst. 2, kde stojí, že pokud vymáhá pohledávku sám postupitel, může vůči ní dlužník namítat pouze ty pohledávky, které má vůči postupiteli a nikoliv vůči postupníkovi.

Úplnou novinkou nového ObčZ je možnost postoupit soubor pohledávek neboli tzv. globální cese, která je zakotvena v § 1887. Toto ustanovení říká, že je možné postoupit celý soubor pohledávek a to jak současných, tak i budoucích, pokud je tento soubor dostatečně určen, zejména co se týče pohledávek určitého druhu, které vznikají věřiteli v určité době nebo různých pohledávek z téhož právního důvodu. Jako příklad

¹²³ Více viz § 1398 ABGB

využití tohoto ustanovení v praxi lze užít např. hromadné postoupení všech pohledávek vznikajících z provozu daného obchodního závodu nebo hromadné postoupení všech pohledávek určité firmy po jejich splatnosti svému partnerovi, který pro ni zajišťuje jejich vymáhání.

Veškeré zásadní a důležité změny v právní úpravě v novém občanském zákoníku v oblasti postoupení pohledávky lze shrnout podle důvodové zprávy takto: „*Nová úprava sleduje zúžení dosavadních zákazů postoupení pohledávky, upřesňuje podmínky a rozsah ručení postupitele za postoupenou pohledávku a výslovně upravuje možnost tzv. globálních cest*“¹²⁴.

Kromě výše zde uvedených změn v občanskoprávní úpravě institutu postoupení pohledávky přináší zde nový ObčZ také zcela nový právní institut – cese smlouvy. Problematika tohoto institutu je v současné době v Evropě velmi aktuální – většina právních úprav s ním nějakým způsobem počítá. Česká právní úprava má v tomto za vzor ustanovení italského *Codice Civile*. Jak uvádí D.Elischer a K. Šebesta cílem zákonodárce byla vhodná úprava možnosti osoby, která smlouvu z různých důvodů nemůže splnit, vyvázat se ze smluvního vztahu a „*celé své postavení smluvní strany postoupit jinému v daný moment vhodnějšímu subjektu*.“¹²⁵ Předmětem postupitelnosti mohou být smlouvy jakékoliv (tedy i s plněním jednorázovým), nejčastěji však jde o smlouvy s plněním opakujícím se či trvalým. U smluv jednorázových jde především o případy, kdy je splnění závazku ze smlouvy vyplývající z nějakého důvodu odsunuto. Je důležité si uvědomit, že cese smlouvy je zcela novým institutem, nelze ho zaměňovat s již stávajícími jako je např. sub-kontrakt či substituce. Také je třeba striktně odlišovat cesi smlouvy a cesi pohledávky – postoupení pohledávky totiž nebere v úvahu možnost postupovat povinnosti postupitele vůči dlužníkovi a tyto závazky zůstanou cesí nedotčeny. K právní úpravě této oblasti probíhají také určité diskuze týkající se ochrany zájmů postoupené smluvní strany – aby byly zachovány základní zásady soukromého práva, je nutné dbát na nemožnost zavázat třetí osobu (postoupenou stranu) proti její vůli. Navíc postoupená strana se těší určité ochraně ve formě námitek apod. I když je velmi pravděpodobné, že při zavedení tohoto nového institutu do praxe nastane řada problémů, které zatím nejsou doposud řešeny ani zákonem ani judikaturou, je určitě

¹²⁴ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze) [online] [citováno 20. března 2013]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/texty-zakonu-.html>. s. 457

¹²⁵ ELISCHER, D., ŠEBESTA, K.: *Cese smlouvy jako nový institut českého soukromého práva*. s. 163

považováno zavedení institutu postoupení smlouvy za jednoznačně pozitivní, jelikož by mělo vést k zjednodušení a přiblížení celého procesu účastníkům občanskoprávních vztahů.

ZÁVĚR

Postoupení pohledávek je v dnešní době velmi a často využívaným institutem. Ke vztahu k současné ekonomické situaci je cese často a hojně využívána k zajištění závazků, o čemž svědčí již mnoho existujících firem, které mají jako hlavní předmět svého podnikání právě úplatné postoupení pohledávek neboli odkup.

Tento institut byl zakotven již v Římském právu a je zcela obdivuhodné, že se jeho samotná podstata udržela dodnes, a to i přestože jeho právní úprava prošla mnoha změnami a to nejen na území samotné České republiky. Kladu si však otázku, jestli byly tyto změny nutné. V některých případech byly zcela jistě nevyhnutelné, protože již neodrážely skutečnost, ve které mohly být použity, jako tomu bylo například po pádu komunismu. Ale naopak některé změny zde byly zcela zbytečné a způsobovaly značný zmatek. Určité formulace zákona byly nejasné, bylo těžké jim zcela porozumět. Nebylo ani výjimkou, že se od těchto formulací upustilo a byly opět využívány ty, které platily předtím. Výjimkou není ani nový občanský zákoník, který některá ustanovení přejímá z Všeobecného občanského zákoníku (ABGB). To může být i z důvodu, že se na ABGB v současné době dívá mnoho lidí jako na dokonalou právní úpravu, která v některých zemích platí dodnes, a to přestože byla novelizována. Jeho výhodou je, že platí už tak dlouhou dobu, lidé jsou na ni již zvyklí a nemusí si neustále zvykat na nové změny, které zejména ze začátku zavedení nové kodifikace vzbuzují mnoho otázek a zmatků.

Jak bylo již výše uvedeno, samotná podstata tohoto institutu se téměř nezměnila, jen se mění okolnosti s tím spojené, ale ani ty se nemění nijak zásadně. Tato práce měla za úkol podat komplexní přehled o institutu postoupení pohledávky. Lze tedy říci, že občanský zákoník je stěžejní legislativou, která tuto problematiku upravuje. Obchodní zákoník na cesi pohledávek komplexně nenahlíží, umožňuje však přejmout pojetí cese pohledávek do obchodněprávních vztahů z občanského zákoníku. Občanský soudní řád upravuje tuto problematiku komplexněji jako výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky, což může být chápáno jako cese nucená.

Co se týče nového občanského zákoníku, ani zde není příliš mnoho velkých změn, které by se konkrétně týkaly institutu postoupení pohledávky. Co je nové proti současné právní úpravě je již výše zmíněná globální cese, která umožňuje a usnadňuje

postoupit celý soubor pohledávek. Nový občanský zákoník také zavádí zcela nový institut, kterým je postoupení smlouvy, který bude pravděpodobně postaven na podobných principech, jako je institut postoupení pohledávky.

POUŽITÁ LITERATURA

BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. díl. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, 1054 s. ISBN 80-7179-378-7

ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*. 2. svazek. Praha: Linde. 2008, 1243 s. ISBN 978-80-7201-687-7

FIALA, J. a kol. *Občanské právo I*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita. 1993, 394 s. ISBN 80-210-0734-6

FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, 718 s. ISBN 978-80-7380-058-1,

KADLECOVÁ, M., SCHELLE, K., VESELÁ, R., VLČEK E. *Dějiny českého soukromého práva*. 1. vyd: Plzeň: Aleš Čeněk. 2007, 279 s. ISBN 978-80-7380-041-3

KINCL, J., URFUS, V. a SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. vyd. Praha: C.H.Beck, 1995, 386 s. ISBN 80-7179-031-1.

KRÁČALÍKOVÁ, G. *Zajištění a vymáhání pohledávek v rámci konkurzního řízení kapitálových společností v právních, daňových a účetních souvislostech*. 1. vyd. Praha: VOX, 2004, 120 s. ISBN: 80-86324-37-0

MASTELA, M., DOBEŠOVÁ, L., BAJURA, J. *Občanský zákoník v dotazech a odpovědích*. 1. vyd. Olomouc: Anag, 2011, 695 s. ISBN 978-80-7263-628-2

ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník II. § 460 až 880: Komentář*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-108-6.

WINTEROVÁ, A. a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 3. vyd. Praha: Linde, 2007, 1088 s. ISBN 978-80-7201-647-1

Internetové zdroje:

BOUDA, Z. Bezdůvodné obohacení. In: *Právník.cz* [online]. 2008 [cit. 2013-02-26].

Dostupné z: <http://www.pravnik.cz/a/236/bezduvodne-obohaceni.html>

BOUDA, Z. Splnění dluhu. In: *Právník.cz* [online]. 2008 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z:

<http://www.pravnik.cz/a/247/splneni-dluhu.html>

DOLEČEK, M. Pohledávky: zánik a postup při vymáhání pohledávek. In:

BusinessInfo.cz [online]. 2009 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z:

<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/pohledavky-zanik-postup-opu-4602.html>

HRABOVSKÝ, L. Bezdůvodné obohacení. In: *Můj právník: průvodce labyrintem*

paragrafů [online]. (c)2013 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: [http://muj-pravnik.cz/bezduvodne-](http://muj-pravnik.cz/bezduvodne-obohaceni/)

[obohaceni/](http://muj-pravnik.cz/bezduvodne-obohaceni/)

JANEBA, J. Cese neboli postoupení pohledávky. In: *Epravo.cz* [online]. [cit. 2013-02-

26]. Dostupné z: [http://www.epravo.cz/top/clanky/cese-neboli-postoupeni-pohledavky-](http://www.epravo.cz/top/clanky/cese-neboli-postoupeni-pohledavky-18549.html)

[18549.html](http://www.epravo.cz/top/clanky/cese-neboli-postoupeni-pohledavky-18549.html)

KOČÍ, P. Postoupení pohledávky a jiné změny v subjektech závazkového právního

vztahu. In: *eAdvokacie* [online]. 2005 [cit. 2013-02-26].

Nemožnost plnění. In: *Sagit: nakladatelsví ekonomické a právní literatury Ostrava*

[online]. 2004 [cit.2013-02-26]. Dostupné z:

http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=151&typ=r&levelid=oc_189.htm

Občanský zákoník. In: *Iuridictum: Encyklopedie o právu* [online]. 2013 [cit. 2013-02-

14]. Dostupné z:

http://iuridictum.pecina.cz/w/Ob%C4%8Dansk%C3%BD_z%C3%A1kon%C3%ADk

Občanský zákoník. In: *Cevro: Čtrnáctideník* [online]. 2008 [cit. 2013-02-15]. Dostupné

z: <http://www.cevro.cz/cs/publikace-cevro/ctrnactidenik/>

Promlčení a prekluze pohledávky. In: *Vymáhání pohledávky* [online]. (c) 2009-2010 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://www.vymahani-pohledavky.cz/likvidace-a-konkurz.3/promlzeni-a-prekluze-pohledavky.34.html>

RAKOVSKÝ, A. Ustanovení § 107a OSŘ a (ne)možnost jeho aplikace. In: *IPrávník* [online]. 2007 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/civilni-proces/art_4995/ustanoveni-107a-osr-a-ne-moznost-jeho-aplikace.aspx

SVOBODOVÁ, E. Postoupení pohledávky. In: *Accontes* [online]. 2008 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.accontes.cz/postoupeni-pohledavky>

Vznik právního úkonu. In: *Sagit: nakladatelsví ekonomické a právní literatury Ostrava* [online]. 2004 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=151&typ=r&levelid=OC_535.HTM

Zánik závazků dle občanského zákoníku. In: *Epravo.cz* [online]. 2001 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zanik-zavazku-dle-obcanskeho-zakoniku-3903.html>

ZRALÝ, Z. Prekluze a promlčení. In: *DE BUREAU* [online]. (c) 2008 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://www.debureau.cz/news/prekluze-a-promlzeni/>

Použité zákony:

Zákon č. 946/1811 Sb., Obecný zákoník občanský, dostupný z http://cs.wikisource.7val.com/wiki/Obecn%C3%BD_z%C3%A1kon%C3%ADk_ob%C4%8Dansk%C3%BD#Hlava_druh.C3.A1._O_zm.C4.9Bn.C4.9B_pr.C3.A1_v_a_z.C3.A1_vazk.C5.AF

Zákon č. 141/1950 Sb., Občanský zákoník, dostupný z www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=141&r=1950

Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, dostupný z
<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obczak/>

Zákon č. 89/2012 Sb, Občanský zákoník, dostupný z
http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/odborne_texty/NOZ%20interaktiv.pdf

Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, dostupný z
<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/osr/cast1h4.aspx>

Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník, dostupný z
<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obchzak/>

Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 10. 2003, sp.zn. 22 Cdo 2472/2002

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. února 2006, sp. zn. 29 Odo 882/2005

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2009 sp. zn. 23 Cdo 1888/2007

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2003, sp. zn. 20 Cdo 1284/2002

Rozhodnutí Krajského soudu ze dne 15. dubna 1996, č.j. 14 Co 881/95-76

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. listopadu 2012, sp.zn. 29 Cdo 901/2012

Příloha č. 1: Smlouva o postoupení pohledávky

SMLOUVA O POSTOUPENÍ POHLEDÁVKY

Firma:

IČO:

sídlem:

zastoupená:

(dále jen **postupitel**)

a

Firma:

IČO:

sídlem:

zastoupená:

(dále jen **postupník**)

uzavírají dle § 524 a násl. Občanského zákoníku ve znění pozdějších dodatků tuto smlouvu o postoupení:

Článek I.

1. Postupitel je věřitelem pohledávky ve výši

(slovy)

vůči společnosti

IČO: jako dlužníkovi. Pohledávka vznikla

jako

Jedná se o tyto faktury:

.....Kč

.....Kč

.....Kč

.....Kč

CelkemKč

2. Postupitel touto smlouvou postupuje výše uvedenou pohledávku postupníkovi za podmínek uvedených v v člancích II. – IV. této smlouvy. Za sjednaných podmínek postupuje spolu s touto pohledávkou i všechna práva s ní spojená. Konkrétně se jedná o právo na úhradu dlužných částek a dále právo na úhradu souvisejících majetkových sankcí (tj. např. úroků z prodlení, penále atp.), a to za celé období od vzniku této pohledávky.

3. Postupitel prohlašuje, že veškerá dokumentace k pohledávce, která je předmětem této smlouvy, je v jeho držení a není mu nic známo o skutečnostech, které by bránily tomuto postoupení pohledávky.

Postupitel zároveň prohlašuje, že postoupené pohledávky v den podpisu trvaly, nebyly promlčeny a byly vymahatelné, přičemž jejich postoupení neodporuje jiným již dříve postupitelem uzavřeným dohodám a že postoupené pohledávky splňují podmínky převoditelnosti na postupníka za podmínky jejich plné vymahatelnosti.

4. V případě, že postupník do 10 dnů od podpisu této smlouvy zjistí, že převzaté pohledávky nemají vlastnosti dle článku I. odst. 1 – 3 této smlouvy, je oprávněn pohledávky vrátit postupiteli bez jakýchkoli vzájemných nároků obou smluvních stran.

Článek II.

1. Postupník se zavazuje zaplatit postupiteli za pohledávku postoupenou dle této smlouvy úplatu uvedenou v příloze č. 1 k této smlouvě, a to v termínu do dnů od podpisu této smlouvy. Příloha č. 1 se tímto považuje za nedílnou součást této smlouvy.

2. Pohledávka a všechna s ní spojená práva přechází na postupníka až okamžikem úplného zaplacení částky dle přílohy č. 1 k této smlouvě.

3. Postupitel se zavazuje, že do úplného zaplacení smluvené ceny během sjednané doby 15 dnů po podpisu této smlouvy nebude pohledávku, která je předmětem této smlouvy postupovat třetím osobám a že případný výtěžek z úhrady této smlouvou postoupené pohledávky došlý na jeho účet po dni podpisu této smlouvy vydá postupníkovi po úplném zaplacení.

Článek III.

1. Postupitel po úplném zaplacení úplaty smluvené dle čl. II. odst. 1 této smlouvy předá do 2 pracovních dnů jím podepsané kopie veškeré dokumentace k pohledávce, které jsou nutné pro její další vymáhání, tj. zejména doklady o právním titulu vzniku, výzvy a pokusy o smír, žaloby, prohlášení dlužníka o uznání závazků, prohlášení o postoupení pohledávky atp.
2. Postupitel převádí na postupníka povinnost oznámit dlužníkovi postoupení pohledávky, přičemž vydá za tím účelem postupníkovi písemné prohlášení, a to bezprostředně po podpisu této smlouvy.
3. Postupitel se zavazuje, že postupníkovi vydá všechna plnění související s postoupenou pohledávkou, která obdrží na svůj účet po podpisu této smlouvy za podmínky, že postupník uhradil plnou smluvenou cenu dle čl. II. odst 1.

Článek IV.

1. Tato smlouva nabývá platnosti dnem podpisu obou účastníků, přičemž od následujícího dne po podpisu této smlouvy oběma účastníky počíná běžet výše uvedená lhůta pro zaplacení úplaty postupníkem. Pokud ve výše uvedeném termínu nedojde k úhradě této částky, je platnost této smlouvy automaticky ukončena bez jakýchkoli vzájemných nároků obou smluvních stran. Dojde-li ovšem ze strany postupníka pouze k částečnému či pozdnímu plnění, je postupitel povinen tuto částku postupníkovi neprodleně vrátit, nedojde-li k jiné písemné dohodě.
2. Tato smlouva je vypracována ve dvou vyhotoveních, z nichž každá má platnost originálu a je ji možno měnit pouze formou číslovaných písemných dodatků odsouhlasených zástupci obou stran.

Datum a místo:

Podpisy:

.....

Příloha smlouvy o postoupení pohledávky – Určení výše úplaty za postoupenou pohledávku

Úplata za postoupení pohledávky stanovená dohodou smluvních stran činíKč (slovy), která bude připsána na účet u

Datum a místo

Podpisy:
.....

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Marie Doležalová

Obor: Právo v podnikání

Forma studia: Kombinované

Název práce: Cese pohledávky

Rok: 2013

Počet stran bez příloh: 40

Celkový počet stran příloh: 4

Počet titulů české literatury a pramenů: 10

Počet internetových zdrojů: 15

Počet použitých právních norem a předpisů: 6

Vedoucí práce: JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D.